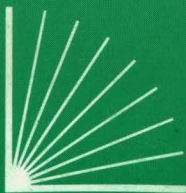

Rapport 15/91

Statsbudsjettet 1992

En oversikt over bevilgningsforslag, nye stillinger og prioriteringer som berører universiteter, høgskoler, forskningsråd og institusjoner med forskning

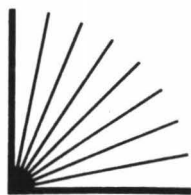

Utredninger om forskning og høyere utdanning
NAVFs utredningsinstitutt
Norges allmennvitenskapelige forskningsråd

Rapport 15/91

Statsbudsjettet 1992

En oversikt over bevilgningsforslag, nye stillinger og prioriteringer som berører universiteter, høyskoler, forskningsråd og institusjoner med forskning

Utredninger om forskning og høyere utdanning
NAVFs utredningsinstitutt
Norges allmennvitenskapelige forskningsråd

1991 - 1992

Handwritten text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is mostly illegible due to fading and bleed-through.

ISBN 82-7218-265-3
ISSN 0802-9342

GCS AS - OSLO

Forord

I denne rapporten gir vi en oversikt over forslaget til statsbudsjett for 1992 med hensyn til bevilgninger, nye stillinger, studieplasser og prioriteringer som berører universiteter, høyskoler, forskningsråd og institusjoner med forskning. Analysen er foretatt med utgangspunkt i St. prp. nr. 1 (1991-92).

Hovedansvarlig for utarbeidelsen av rapporten er Terje Bruen Olsen. I tillegg har følgende medarbeidere bidratt: Håkon Bach, Liv Langfeldt, Werner Christie Mathisen, Svein Olav Nås, Bo Sarpebakken, Mari Teigen, Olaf Tvede og Ole Wiig.

Oslo 4. november 1991

Johan-Kristian Tønder

Hans Skoie

Innhold

	Side
TABELL- OG FIGUROVERSIKT	7
1 HOVEDPUNKTER	9
1.1 Regjeringens hovedprioriteringer	10
1.2 Statsbudsjettet og bevilgninger til FoU	10
1.3 Universitets- og høgskolesektoren	11
1.4 Nye studieplasser	11
1.5 Kvalitetsheving og effektivisering av studiene	11
1.6 Forskerrekruttering	12
1.7 Forskningsrådene	12
1.8 De nasjonale innsatsområdene	12
1.9 Næringsrettede virkemidler	13
1.10 Internasjonalt samarbeid	13
1.11 Miljøforskning	14
2 DET TOTALE STATSBUDESJETT FOR 1992	15
2.1 Regjeringens hovedprioriteringer	15
2.2 Hovedtall i budsjettet	16
2.3 FoU-bevilgningene	19
3 KIRKE-, UTDANNINGS- OG FORSKNINGSDEPARTEMENTET ...	25
3.1 Totale bevilgningsforslag til universiteter, høgskoler og forskning	25
3.2 KUFs premisser for budsjettforslaget	26
3.3 Universitetssektoren (A.1)	30
3.4 Høgskolesektoren (A.2)	38
3.5 Bevilgninger til programkategorien "Særskilte forskningsformål" ..	44
3.6 Bevilgninger til andre institusjoner med forskning	45
4 FORSKNINGSRÅDENE	46
4.1 Generelt	46
4.2 Norges allmennvitenskapelige forskningsråd (NAVF)	49
4.3 Norges Fiskeriforskningsråd (NFFR)	52
4.4 Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd (NLVF)	53
4.5 Norges råd for anvendt samfunnsforskning (NORAS)	55
4.6 Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Forskningsråd (NTNF)	58

5	BUDSJETTET FOR ØVRIG	63
5.1	Næringsdepartementet	63
5.2	Miljøverndepartementet	66
5.3	Landbruksdepartementet	67
5.4	Fiskeridepartementet	69
5.5	Øvrige departementer	70
	TABELLVEDLEGG	73

Tabell- og figuroversikt

Side

Tabeller

Tabell 2.1	Totalbevilgninger på statsbudsjettet medregnet folketrygden etter programområder. 1991 og 1992	18
Tabell 2.2	Anslag for statlige FoU-utgifter over vedtatt statsbudsjett for 1991 (SIII) og forslag til statsbudsjett for 1992. Mill. kr. Endringer i prosent	21
Tabell 3.1	Bevilgninger til universiteter, høyskoler og forskning under Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets budsjett for 1991 og 1992. Mill. kr	25
Tabell 3.2	Hovedposter i budsjettet for universitetssektoren under Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet for 1991 og 1992. Mill. kr	31
Tabell 3.3	Bevilgninger til de enkelte kapitler under universitetssektoren fordelt på kapital og drift i 1991 og 1992. Mill. kr	32
Tabell 3.4	Studieplasser i universitetssektoren 1990, 1991 og 1992	35
Tabell 3.5	Forholdet mellom bevilgninger til drift (ekskl. oppdrag) og antall studieplasser i universitetssektoren for perioden 1990-1992. I faste 1992-kroner. 1 000 kr	37
Tabell 3.6	Hovedposter i budsjettet for høyskolesektoren under Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet for 1991 og 1992. Mill. kr	39
Tabell 3.7	Bevilgninger til de enkelte kapitler under høyskolesektoren fordelt på kapital og drift i 1991 og 1992. Mill. kr	40
Tabell 3.8	Studieplasser i høyskolesektoren 1990, 1991 og 1992	42
Tabell 3.9	Forholdet mellom bevilgninger til drift (ekskl. oppdrag) og antall studieplasser i høyskolesektoren for perioden 1990-1992. I faste 1992-kroner. 1 000 kr	43
Tabell 3.10	Bevilgninger til de enkelte kapitler under programkategorien "Særskilte forskningsformål" under Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets budsjett for 1991 og 1992. Mill. kr	44
Tabell 3.11	Bevilgninger til andre institusjoner med forskning under Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets budsjett for 1991 og 1992. Mill. kr	45
Tabell 4.1	Bevilgninger over statsbudsjett i 1991 og 1992 til forskningsrådene etter finansiering over forvaltningsdepartement og øvrige departementer. Mill. kr	48
Tabell 4.2	Statlige midler til NAVF i 1991 og 1992. Mill. kr	50

Tabell 4.3	Statlige midler til NFFR i 1991 og 1992. Mill. kr	52
Tabell 4.4	Statlige midler til NLVF i 1991 og 1992. Mill. kr	54
Tabell 4.5	Statlige midler til NORAS i 1991 og 1992. Mill. kr	56
Tabell 4.6	Statlige midler til NTNf i 1991 og 1992. Mill.kr	62
Tabell 5.1	Bevilgning 1991 og bevilgningsforslag 1992 over Nærings- departementets programkategori for forskning og utvikling. Mill. kr	66
Tabell 5.2	Bevilgninger til Norges landbrukshøgskole og Veterinær- utdanning i 1991, fordelt på hovedposter. Mill. kr	68
Tabell V.1	Bevilgninger fra Kultur- og vitenskapsdepartementet til universiteter og vitenskapelige høyskoler i perioden 1950-92. Mill. kr	73
Tabell V.2.A	Stillingsrammer. Universitetssektoren (A1) 1992	75
Tabell V.2.B	Stillingsrammer. Høgskolesektoren (A2) 1992	77
Tabell V.3	Forskningsrådenes andel av tippemidlene fordelt på forskningsrådene 1949-92. 1 000 kr	78
Tabell V.4	Anslag for bevilgninger over statsbudsjettet i 1991 og 1992 til forskningsrådene etter departement. Mill.kr	80

Figurer

Figur 2.1	Statlige FoU-utgifter 1979-92 i løpende og faste priser. Milliarder kr	23
Figur 2.2	Statlige FoU-utgifter 1979-92 som andel av statsbudsjettets totale utgifter og som andel av bruttonasjonalproduktet (BNP). Prosent	24

1 Hovedpunkter

- Satsingen på forskning og utviklingsarbeid (FoU) er betydelig større i budsjettforslaget for 1992 enn i 1991-budsjettet. Den nominelle vekst er anslått til omlag 12 prosent, som svarer til en realvekst på 7-8 prosent dersom Regjeringens prisforutsetninger holder.
- Budsjettforslaget følger således opp målsetningen om 5 prosent årlig realvekst i de offentlige bevilgninger til forskning og utvikling i fireårsperioden 1990-93 slik siste forskningsmelding (St.meld. nr. 28 (1988-89)) legger opp til. Det var ikke tilfelle for 1991-budsjettet.
- Den offentlige FoU-innsatsens andel av bruttonasjonalproduktet (BNP) øker og vil utgjøre 1,1 prosent i 1992.
- Handlingsplanen for forskerrekuttering referert i forskningsmeldingen med 180 nye rekrutteringsstillinger pr. år blir fulgt opp.
- 5 000 nye studieplasser foreslås opprettet i 1992 i tillegg til videreføring av de vel 10 000 plassene som er opprettet i 1991.
- Regjeringen ber om fullmakt til å opprette ytterligere studieplasser over beredskapsbevilgningen.
- Stillingsrammene ved universiteter og høyskoler utvides med 1 290 nye stillinger. Departementet advarer imidlertid mot for mange og hurtige faste ansettelser.
- Det fremmes en rekke forslag til tiltak for bedre ressursbruk, effektivisering og samordning både i innen høyere utdanning og forskning, f.eks. bedre studieprogresjon og mer effektiv forskerutdanning. Regjeringen går inn for at en bestemt del av bevilgninger til programmer o.l. avsettes til evalueringer.
- Forskningen innen de nasjonale innsatsområdene videreføres på samme nivå. Alle områder unntatt miljøteknologi vil være evaluert i løpet av 1992.
- En eventuell EØS-avtale innebærer full norsk deltakelse i EFs 3. rammeprogram for forskning. 1992 er et overgangsår med opptrapping av norsk engasjement på prosjektbasis.
- Regjeringen anser at alle større statsetater som prinsipp bør avsette midler til FoU-virksomhet på eget budsjett.

1.1 Regjeringens hovedprioriteringer

Regjeringen ser forskning som en viktig forutsetning for kulturell utvikling, økonomisk vekst og økt velferd i samfunnet, og vil videreføre målsettingen i forskningsmeldingen om en gjennomsnittlig realvekst i forskningen på 5 prosent årlig.

Regjeringen framholder at de viktigste prioriteringer innen forskningsområdet er styrking av grunnforskning, næringsrettet forskning og miljøforskning, økning i antall forskerrekutteringsstillinger, samordning og forenkling av forskningssystemet, samt styrking av det internasjonale forskningssamarbeidet.

Videre ønsker Regjeringen å styrke universiteter og høyskoler, bl.a. for å øke undervisningskapasiteten. Målet er å gi utdanning til flere og å heve kvaliteten i undervisning og forskning. For å nå dette målet vil Regjeringen at det skal satses gjennom en sterkere nasjonal styring av ressurser og arbeidsoppgaver til universitetene og høyskolene.

1.2 Statsbudsjettet og bevilgninger til FoU

Regjeringens forslag til statsbudsjett for 1992 viser en samlet utgiftssum på 450,9 milliarder kr, medregnet folketrygden og Statens petroleumsfond. Forslaget innebærer en økning i utgifter på 10,5 prosent i forhold til vedtatt budsjett (SIII) for 1991. Holdes folketrygden og Statens petroleumsfond utenom, blir veksten 12,1 prosent. Holdes også lånetransaksjoner utenfor, blir økningen på 3,0 prosent.

Programområde 07 "Undervisnings- og forskningsformål" vokser med 8,8 prosent ifølge forslaget. Med en forventet lønns- og prisvekst på 3,5-4 prosent gir dette en realvekst på ca. 5 prosent. Programområde 07 dekker imidlertid bare en del av de samlede offentlige bevilgninger til forskning og utdanning. De øvrige midler er spredt på en rekke programområder.

Finansdepartementet har i Gul bok (Tabell 4, s. 46*) anslått bevilgningene til forskning og utviklingsarbeid (FoU) til 8 154 mill. kr i 1992. Dette gir en nominell vekst fra 1991 på 12,2 prosent. Forskningsrådenes statistikkutvalg utarbeider årlig sine egne anslag over FoU-omfanget i statsbudsjettet. Ifølge dette blir den nominelle veksten 11,3 prosent. Begge anslagene viser at FoU-utgiftene får en betydelig realvekst i størrelsesorden 7-8 prosent fra 1991 til 1992. Målsettingen om en årlig realvekst på 5 prosent i fireårsperioden 1990-93 vil således bli innfridd i 1992, noe som ikke var tilfelle i 1991.

De offentlige FoU-bevilgningenes andel av bruttonasjonalproduktet (BNP) er økt noe og forventes å bli 1,1 prosent i 1992. Andelen av det totale statsbudsjettet anslås til 2,4 prosent. Dette er høyere enn noen gang tidligere i de siste 15 år.

Regjeringen anser at alle større statlige etater som prinsipp bør avsette midler til FoU-virksomhet på eget budsjett, og at en opptrapping bør påbegynnes i

forbindelse med 1992-budsjettet. Det gjelder såvel intern FoU, som ressurser til forsknings- og utviklingskontrakter med norsk næringsliv.

1.3 Universitets- og høskolesektoren

Universiteter og høskoler under Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet får ifølge budsjettforslaget en samlet nominell vekst på 12,3 prosent. Høskolesektoren øker mest. Når vi korrigerer for tilleggsbevilgninger, lønnsregulering og pris- og lønnsvekst, får vi en realvekst i høskolesektorens totale utgifter (ekskl. oppdrag) på 6,7 prosent, mens realveksten i universitetssektoren blir 4,2 prosent. Hvis vi utelater bevilgninger til bygg og vitenskapelig utstyr og bare tar med driftsutgiftene, blir realveksten i høskolesektoren 4,4 prosent og i universitetssektoren 2,9 prosent.

Driftsutgiftene til høyere utdanning under Landbruksdepartementet får ifølge budsjettforslaget en nominell vekst på 9,2 prosent.

Stillingsrammene ved universiteter og høskoler utvides med 1.290 stillinger. Av disse går 516 til universitetssektoren og 774 til høskolesektoren. Det opprettes netto 141 toppstillinger (stillingsgruppe I). Av disse er 55 nye professorater og 70 omgjøringer fra amanuensis til professor. Ved høskolene opprettes det 16 nye høskoledosenturer.

1.4 Nye studieplasser

Det er opprettet i alt 10 570 nye studieplasser i 1991. Disse videreføres i 1992. Ytterligere 5 000 studieplasser foreslås opprettet fra høsten av. I tillegg ber Regjeringen om fullmakt til å bruke deler av beredskapsbevilgningen til å opprette enda flere studieplasser dersom det bli påkrevet. Det samlede antall studieplasser i 1992 vil etter dette ligge på ca. 143 000. Dette er 50 prosents økning på 5 år og nærmere 40 000 flere enn langtidsprogrammets måltall for 1995!

Renten på utdanningslån går ned med 1 prosentpoeng til 9,5 prosent for lån som har vært rentebærende 11 år eller mindre. Studielån og stipend blir indeksregulert med 3,5 prosent.

1.5 Kvalitetsheving og effektivisering av studiene

KUF vil prioritere arbeidet med å samordne rutiner og regler for søknader og opptak til universiteter og høskoler. Siktemålet er å få et opptakssystem som er enkelt, oversiktlig og mest mulig ensartet.

Lærestedene oppfordres til å iverksette tiltak for kvalitetsheving av undervisningen. Her inngår bl.a. evalueringsordninger for studiekvalitet, gode studieopplegg, og et mer forpliktende samarbeid mellom student og lærested. Departementet selv

vil ta initiativ til nasjonale evalueringer, hvor samme fagfelt ved ulike institusjoner blir vurdert m.h.t. miljøkvalitet.

En prøveordning med tre undervisningsterminer (trimesterordning) vil bli iverksatt i 1992. Videre vil instituttene bli tildelt en "bonus" på 10 000 for hver mannlig og 15 000 for hver kvinnelig hovedfagsstudent som avslutter studiet i 1992. Midlene vil komme veilederne til gode og kan benyttes til ulike forskningsformål, studentassistenter o.l.

50 mill. kr av bevilgningen til universitetene vil bli holdt tilbake og fordelt senere på grunnlag av antallet avlagte eksamener.

1.6 Forskerrekruttering

Det foreslås opprettet 180 nye forskerrekrueringsstillinger. NAVF vil bli tildelt 75 av disse, 70 går direkte til universiteter og høyskoler under Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet og 5 til andre kapitler under samme departement. Videre blir det opprettet 20 stillinger under Næringsdepartementets budsjett (NTNF) og 10 under Landbruksdepartementets (NLVF). Etter dette er man igjen i samsvar det årlige måltallet på 180 nye rekrutteringsstillinger som er angitt i handlingsplanen for forskerrekruering. Måltallet ble ikke oppfylt i 1991.

1.7 Forskningsrådene

De fem forskningsrådene vil i 1992 ifølge budsjettforslaget disponere 1 789,4 mill. kr fra sine forvaltningsdepartementer inklusive tippemidlene. Dette er en nominell økning på 8,1 prosent fra 1991. I tillegg disponerer rådene omlag 414 mill. kr fra andre departementer. Dette er en økning på 22,9 prosent. De samlede forskningsrådsmidler over statsbudsjettet øker med 10,6 prosent fra 1991.

Størst nominell økning får NORAS med 13,2 prosent, NTNF med 12,2 prosent og NAVF med 10,0 prosent. Økningen blir mindre for NFFR med 3,7 prosent og NLVF med 8,7 prosent. Med en forventet lønns- og prisvekst på 3,5-4 prosent gir dette realvekst for alle forskningsråd unntatt NFFR, som holder nivået fra 1991. Også i 1992 blir en betydelig del av forskningsrådenes midler øremerket bestemte formål.

Forskningsrådsstrukturen vil bli vurdert på bakgrunn av Grøholt-utvalgets innstilling, som er til høring høsten 1991. Regjeringen tar sikte på å fremme forslag til oppfølging til Stortinget i 1992.

1.8 De nasjonale innsatsområdene

Regjeringen anser fortsatt de ni innsatsområdene som brede fagområder med særlig prioritet. Områdene skal gi grunnlag for vekst og utvikling i norsk nærings- og samfunnsliv og være et redskap for å koordinere ressursbruken i norsk forskning.

Regjeringen regner med at forskningen innen innsatsområdene blir videreført i 1992 på samme nivå som i 1991. Alle områder unntatt miljøteknologi vil være evaluert i 1992.

Vektleggingen av innsatsområdene som styringsmiddel er imidlertid noe nedtonet i budsjettet for 1992. Næringsdepartementet betrakter flere av innsatsområdene som så brede at de i liten grad representerer noen reell prioritering av FoU-aktiviteten. Ytterligere konsentrasjon er derfor nødvendig, ifølge Næringsdepartementet, for å gjøre satsingen mer målrettet og effektiv. Slike smalere nisjesatsinger bør velges ut i samarbeid mellom brukerne og de forskningsfinansierende organer. I 1992-budsjettet inndeles derfor NTNFs virksomhet i *aktivitetsområder*, som bare delvis sammenfaller med innsatsområdene.

1.9 Næringsrettede virkemidler

Næringsdepartementet har som målsetting at næringslivets egen FoU-innsats skal øke. Det kan derfor spores en viss bekymring i departementets proposisjon for den nedgang i næringslivets FoU som framgår av den nyeste FoU-statistikk. Formålet med den offentlige innsatsen er å bidra til å øke produktiviteten og konkurranse-dyktigheten i næringslivet, men det understrekes i proposisjonen at næringsrettet forskning først og fremst er næringslivets eget ansvar.

Næringsdepartementet vil i 1992 prioritere støtte til økt næringsrettet forsknings-samarbeid i Europa, brukerstyrte forskningsprogrammer og statlige forsknings- og utviklingskontrakter. Det næringsrettede forskningsrådene vil samarbeide om et nytt forskningsprogram for næringsmiddelindustrien.

I NTNFs regi arbeides det med å etablere 5 "forskningskonserner" i universitets-byene og Stavanger.

1.10 Internasjonalt samarbeid

Samarbeidet med EF vil stå sentralt, og berører en rekke forskningsområder. Regjeringen betrakter 1992 som et overgangsår mot full norsk deltakelse i EFs 3. rammeprogram for forskning fra 1.1.1993. I 1992 vil samarbeidet foregå på prosjektbasis. Forskningsrådene må være forberedt på å dekke prosjektkostnadene i 1992. Virkemidlene for øvrig er bevilgninger over Miljøverndepartementets budsjett og økte bevilgninger til internasjonalt samarbeid over Kirke,- utdannings- og forskningsdepartementets budsjett.

Det skal også satses på forskning i forbindelse med handlingsplanen for Øst-Europa, som er under utarbeidelse.

1.11 Miljøforskning

Miljøvernforskningen viser større prosentvis vekst enn andre forskningsformål, med vel 17 prosent ifølge Gul bok. Miljøforskningen knyttes bl.a. til oppfølging av Brundtland-kommisjonen. (Begge betegnelser "miljøvernforskning" og "miljøforskning" blir benyttet i budsjettokumentene, uten påviselig forskjell i meningsinnholdet.) Regjeringen selv peker på at 1992-budsjettet innebærer bl.a. styrking av klima- og ozonforskning og økologisk forskning i Nord-Norge og på Svalbard, økt innsats innenfor energiforskningen, og miljøprosjekter innenfor samferdselssektoren.

2 Det totale statsbudsjett for 1992

2.1 Regjeringens hovedprioriteringer

Regjeringen peker på *arbeidsledigheten* som det dominerende samfunnsmessige problem. I Gul bok for 1992 (s. 5*) heter det:

Hovedoppgaven i den økonomiske politikken er å legge til rette for *økt sysselsetting* på kort og lang sikt. .... Arbeidsledigheten er uakseptabelt høy i Norge.

Regjeringen vil redusere antall arbeidsledige ved å:

- stimulere utviklingen av industri- og næringsvirksomhet i alle deler av landet,
- bruke mulighetene i offentlig virksomhet til å løse viktige oppgaver og gi arbeid til flere,
- øke kompetansen til ungdom og andre som søker arbeid gjennom omfattende utdannings- og opplæringstiltak
(Gul bok, s. 7*)

Dette krever bl.a. "gode vilkår for nyskaping og nyetablering" (Gul bok, s. 7*).

Om Regjeringens prioriteringer for øvrig sies det bl.a. at man vil satse på miljøpolitiske tiltak, bygge ut tilbudene for barn, unge og småbarnfamilier, og øke antall studieplasser i høyere utdanning (Gul bok, s. 8*). Konkret er det budsjettert med 5 000 nye studieplasser fra høsten 1992, i tillegg til de ca. 10 000 som er opprettet i 1991.

Om forskningen gir Regjeringen følgende generelle programerklæring (KUFs proposisjon, s. 11):

Forskning er ein viktig føresetnad for kulturell utvikling, økonomisk vekst og auka velferd i samfunnet. Det går fram av fråsegna då regjeringa tiltredde og av revidert nasjonalbudsjett at forskning er eit prioritert område. regjeringa vil såleis føre vidare målsetjinga i St.meld. nr. 28 (1988-89) "Om forskning" som Stortinget har slutta seg til, om ein gjennomsnitteleg realvekst til forskning på 5 pst. årleg. Dei viktigaste prioriteringane innanfor denne ramma er:

- nye rekrutteringsstillinger, der det årlege måltallet er sett til 180
- grunnforskning, næringsretta forskning og miljøforskning
- internasjonalt forskingssamarbeid
- planlegging og iverksetjing av ei rekke tiltak for samordning og forenkling av forskingssystemet.

Regjeringa legg stor vekt på at utbyttet av offentlege investeringar i forskning skal auke gjennom tiltak for kvalitetsbetring og for god ressursbruk.

Som et ledd i effektiviseringen av ressursbruken vil Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet i 1992 starte omlegging av rutinene for budsjettildeling samt gjennomføre tiltak som kan bedre studieprogresjonen. De konkrete tiltak omtales under kap. 3 i denne rapporten.

Også når det gjelder forskning, skal utbyttet av investeringene økes gjennom kvalitetsheving og god ressursbruk. Utviklingen av systemer og metoder for å dokumentere forskningsresultater vil stå sentralt. *Evalueringer* nevnes som et godt redskap for å vurdere kvalitet og effektivitet på forskningssektoren. Regjeringen går inn for å sette av en særskilt del av bevilgningene til forskningsprogrammer o.l. til evalueringer. Alle de nasjonale innsatsområdene for forskning bortsett fra miljøteknologi vil være evaluert i løpet av 1992.

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet har nedsatt seks regionale utredningsgrupper for å fremme forslag til tiltak for bedre samordning og konsolidering av det regionale forsknings- og utdanningssystemet.

Forskningsrådsstrukturen vil bli vurdert på bakgrunn av Grøholt-utvalgets innstilling, som er til høring høsten 1991. Regjeringen tar sikte på å fremme forslag til oppfølging til Stortinget i 1992.

Samordning og forenkling er aktuelt også i instituttsektoren. NORAS har avgitt en innstilling om den samfunnsfaglige delen m.h.t. organisering, tilknytningsformer og finansiering.

Også tiltak knyttet til forskerutdanningen anses viktig. Det påpekes at det er et klart ansvar for universiteter og forskningsråd å sørge for tilstrekkelig veiledning og oppfølging i forbindelse med de nye doktorgradsordningene.

Internasjonalt samarbeid må, etter Regjeringens oppfatning, utnyttes bevisst med sikte på kvalitetsheving.

En strukturell nyskapning er Norgesnett, som sikter mot å konsolidere fagmiljøene innen høyere utdanning, utvikle en bedre arbeidsdeling imellom dem og knytte dem tettere sammen. Formålet er å gjøre det lettere for studenter å kombinere fag fra ulike læresteder, og for forskere å samarbeide mellom institusjonene. Norgesnett vil også bli knyttet til det internasjonale nettverk.

Regjeringen anser at alle større statlige etater som prinsipp bør avsette midler til FoU-virksomhet på eget budsjett, og at en opptrapping bør påbegynnes i forbindelse med 1991-budsjettet. Det gjelder såvel intern FoU, som ressurser til forsknings- og utviklingskontrakter med norsk næringsliv.

2.2 Hovedtall i budsjettet

Regjeringens forslag til statsbudsjett for 1992 viser en samlet utgiftssum på 450,9 milliarder kr, medregnet folketrygden og Statens petroleumsfond. Dette er en nominell økning på 10,5 prosent i forhold til vedtatt budsjett (SIII) for 1991. Holdes folketrygden og Statens petroleumsfond utenom, blir veksten 12,1 prosent. Dersom

også lånetransaksjoner holdes utenfor, blir veksten 3 prosent. Budsjetunderskuddet blir rekordhøyt i 1992. Selv etter at oljeinntektene er regnet med, blir underskuddet før lånetransaksjoner på vel 24 milliarder kr. Etter at budsjettet ble lagt fram er det blitt aktuelt med en "krisepakke" for bankene, som vil kunne medføre ytterligere 6 milliarder kr (Dagbladet 14.10.91).

Budsjettets utgifter klassifiseres og omtales etter departement og programområde. Tabell 2.1 viser forslaget for budsjetterminen 1992 og vedtatt budsjett for 1991 fordelt på programområder, og prosentvise endringer fra 1991 til 1992. Programområde 07 "Undervisnings- og forskningsformål" vokser med 8,8 prosent ifølge forslaget. Med en forventet lønns- og prisvekst på 3,5-4 prosent (jf. Nasjonalbudsjettet 1992, s. 13) gir dette en realvekst på området på ca. 5 prosent.

Programområde 07 "Undervisnings- og forskningsformål" dekker bare en del av de samlede offentlige bevilgninger til forskning og utdanning. Statens samlede utgifter til forskning og utviklingsarbeid (FoU) er spredt på en rekke programområder. Bare den del av FoU-bevilgningene som er ført på Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets (KUF) budsjett inngår i programområde 07. Disse utgjør anslagsvis 40 prosent av de samlede statlige FoU-bevilgningene. Betydelige FoU-midler bevilges under programområdene 04 "Militært forsvar", 12 "Miljøvern og regional planlegging", 15 "Landbruk", 17 "Næringsvirksomhet" og 18 "Olje-, energi- og vassdragsformål".

Også på utdanningssiden er bare institusjoner på KUFs budsjett tatt med. Norges landbrukshøgskole og Norges veterinærhøgskole inngår i programområde 15 "Landbruk" mens krigsskolene inngår i område 04 "Militært forsvar".

Tabell 2.1 Totalbevilgninger på statsbudsjettet medregnet folketrygden etter programområder. 1991 og 1992.

Programområder	Totalbevilgning		
	S III ¹⁾ 1991 Mill.kr	Forslag 1992 Mill.kr	Endring ²⁾ 1991-92 Prosent
00 Konstitusjonelle institusjoner	633	661	4,4
01 Fellesadministrasjon	6 539	6 859	4,9
02 Utenriksadm., handel og skipsfart	1 652	1 763	6,7
03 Utviklingshjelp	7 453	7 823	5,0
04 Militært forsvar	22 430	23 156	3,2
05 Sivil beredskap	353	363	2,8
06 Rettsvesen, politi og kriminalomsorg	6 248	7 011	12,2
07 Undervisnings- og forskningsformål	27 580	30 001	8,8
08 Kultur	3 765	3 941	4,7
09 Sosiale formål	3 734	3 182	-14,8
10 Helsevern	25 121	26 653	6,1
11 Familie, forbrukerpolitikk	13 099	14 791	12,9
12 Miljøvern og regional planlegging	2 436	2 922	20,0
13 Innvandring, arb.miljø og distr.utb.	6 385	6 534	2,3
14 Boligformål og bygningssaker	3 780	4 013	6,2
15 Landbruk	14 544	15 041	3,4
16 Fiskeri-, havbruks- og kystforvaltn.	2 167	1 521	-29,8
17 Næringsvirksomhet	2 629	2 646	0,7
18 Olje-, energi- og vassdragsformål	15 568	55 246	254,9
19 Arbeidsmarked	3 212	3 600	12,1
21 Innenlands transport	18 285	20 892	14,3
22 Post og telekommunikasjoner	6 827	6 805	-0,3
23 Finansadministrasjon	5 299	5 298	-
Øvrige områder utenom folketrygden ³⁾	69 678	51 419	-26,2
Sum Statsbudsjettet	269 417	302 141	12,1
Sum Folketrygden	104 243	112 414	7,8
Utgifter ekskl. Statens petroleumsfond	373 660	414 555	10,9
Statens petroleumsfond	34 350	36 360	5,9
Totale utgifter	408 010	450 915	10,5
Totale utgifter ekskl. låne- transaksjoner	364 183	381 115	4,7
Andre off. midler til forskn.rådene ⁴⁾	241	211	-14,2

¹⁾ Vedtatt budsjett. Tilleggsbevilgninger og innstramningstiltak er ikke inkludert.

²⁾ Noen av endringene skyldes særskilte forhold (se Gul bok 1992, s. 38*, fotnoter til Tabell 4).

³⁾ Omfatter renter og avdrag på statsgjeld, lån i statsbankene og ymse utgifter (programområdene 24-26).

⁴⁾ Omfatter tippemidlene og - for 1991 - midler fra Konesjons- og Måragiftsfondene. Fra 1992 kanaliseres sistnevnte over statsbudsjettet (jf. Olje- og energidepartementets budsjettproposisjon, s. 46ff).

2.3 FoU-bevilgningene

Som tidligere år er forskning og utviklingsarbeid gitt egen omtale i Gul bok 1992. Her heter det bl.a. (s. 46*):

Forskning er en viktig forutsetning for kulturell utvikling, økonomisk vekst og økt velferd i det norske samfunn. Regjeringen gjør derfor framlegg om fortsatt betydelig vekst i de offentlige bevilgningene til forskning. Regjeringen legger samtidig vekt på at utbyttet av de offentlige investeringene i forskning økes gjennom kvalitetsheving og effektiv bruk.

Etter en mer beskjeden vekst i FoU-utgiftene fra 1990 til 1991 legger Regjeringen i budsjettforslaget for 1992 opp til en sterk vekst (Gul bok, s. 46*):

Inkludert tippemidler utgjør forskningsutgiftene i 1992-budsjettet 8 154 millioner kroner, mot 7 265 millioner kroner i 1991. Budsjettforslaget for 1992 viser dermed en nominell vekst på 12,2 pst. sammenlignet med budsjettet for 1991. Eksklusive tippemidler viser budsjettet en nominell vekst på 13,0 pst.

Med referanse til Forskningsrådenes statistikkutvalg heter det videre (Gul bok, s. 46*):

Den norske FoU-innsatsen (offentlig og privatfinansiert forskning) anslås for 1991 til å bli i overkant av 1,9 pst. av bruttonasjonalproduktet.

Det gis uttrykk for optimisme i vurderingen av næringslivets og dermed også den totale norske FoU-innsats framover (Gul bok, s. 46*):

Etter en periode med stagnasjon og nedgang, ser det nå ut til at FoU-innsatsen i norsk næringsliv igjen øker. Næringslivets FoU-innsats er likevel fremdeles lav i forhold til mange andre industriland. Den offentlige FoU-innsatsen har vokst betydelig, og utgjør vel 1,0 pst. av bruttonasjonalproduktet i 1991. Etter forslaget for 1992 forventes denne andelen å øke til vel 1,1 pst.

Hovedtallene i det statlige "FoU-budsjettet" finnes i Tabell 4 (s. 46*) i Gul bok 1992. Forskningsrådenes statistikkutvalg utarbeider årlig sine egne anslag over FoU-innholdet i statsbudsjettet, bl.a. på bakgrunn av siste tilgjengelig FoU-statistiske undersøkelse. Foreløpige tall fra analysen av 1992-budsjettet er presentert i Tabell 2.2 nedenfor.

Beregningene viser totale FoU-utgifter i samme størrelsesorden som i Regjeringens forslag; 8 184 mill. kr i 1992, mot 7 354 mill. kr året før. Dette gir en nominell vekst på 11,3 prosent, dvs. en snau prosent lavere enn beregningen i Gul bok. En grunn til avviket kan være at Finansdepartementets tall delvis er basert

på gjennomsnittlige FoU-andeler som Forskningsrådenes statistikkutvalg har beregnet for vedtatt budsjett for 1991. Endringer i kapittelstrukturen, f.eks. sammenslåinger, nyskapninger eller omdisponeringer kan påvirke FoU-beløpet i 1992 dersom det ikke tas tilstrekkelig hensyn til endringer i FoU-innholdet.

Tar vi hensyn til en antatt generell prisstigning på 3,75 prosent fra 1991 til 1992, blir realveksten i FoU-utgiftene omlag 7,5 prosent ifølge statistikkutvalgets anslag. Isolert sett er dette en større årlig vekst enn den som ble forutsatt i den siste forskningsmeldingen (St.meld. nr. 28 1988-89, s. 7) hvor Regjeringen

...tar sikte på en realvekst i offentlige midler på 5 prosent pr. år i 4-årsperioden 1990-93.

I motsetning til hva Regjeringen hevder i Revidert nasjonalbudsjett 1991 (St.meld.nr.2 1990-91, s. 96), var imidlertid veksten i de offentlige FoU-utgiftene fra 1990 til 1991 etter statistikkutvalgets beregninger langt lavere enn forutsatt i forskningsmeldingen; rundt 1 prosent. I lys av dette kan 1992-budsjettet også ses som et nødvendig løft for å realisere forskningsmeldingens vekstmålsetting for hele planperioden under ett.

Størst økning finner vi i Olje- og energidepartementets FoU-budsjett. Denne skyldes i stor grad at midlene fra konsesjons- og måravgiftsfondene, som tidligere ble bevilget ved en tilleggsproposisjon, nå er overført til Olje- og energidepartementets budsjett. Den store prosentvise veksten under Utenriksdepartementet kan føres tilbake til bygging av et nytt forskningsfartøy. Ellers er det betydelig vekst under Landbruksdepartementets og Miljøverndepartementets områder. Veksten under Statsbankene skyldes antatt sterk økning i tap på FoU-lån gitt av Industrifondet.

FoU-bevilgningen over Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets budsjett øker nominelt med 11,9 prosent. Under samme prisforutsetning som ovenfor vil dette gi en realvekst på vel 8 prosent. Veksten skyldes i stor grad de økte bevilgningene til universitets- og høyskolesektoren, som er omtalt annetsteds i rapporten.

I beregningene er det ikke tatt hensyn til at statlige oppdragsmidler ved universiteter, høyskoler og andre institusjoner vil kunne være utgiftsført også andre steder i budsjettet (noe som følger av bruttobudsjettering i Staten).

Tabell 2.2 Anslag¹⁾ for statlige FoU-utgifter²⁾ over vedtatt statsbudsjett for 1991 (SIII) og forslag til statsbudsjett for 1992. Mill. kr. Endringer i prosent.

Departement	SIII 1991	Forslag 1992	%- endring
Utenriksdepartementet	234	289	23,5
Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet	2 798	3 132	11,9
Kommunaldepartementet ³⁾	161	173	7,5
Sosialdepartementet	291	328	12,7
Næringsdepartementet	1 019	1 096	7,6
Fiskeridepartementet	314	351	11,8
Landbruksdepartementet	562	655	16,5
Miljøverndepartementet	367	427	16,3
Forsvarsdepartementet	428	436	1,9
Olje- og energi- departementet	328	426	29,9
Andre departementer ⁴⁾	198	227	14,6
Statsbankene ⁵⁾	68	140	105,9
Statens forretningsdrift	323	308	-4,6
Konsesjons- og Måravg.- fondene ⁶⁾	44	0	-100,0
Tippemidler ⁷⁾	219	196	-10,5
Totalt	7 354	8 184	11,3

¹⁾ Kilde: Forskningsrådenes statistikkutvalg.

²⁾ Omfatter ikke sentralt innbetalte innskudd til Statens pensjonskasse, til sammen i størrelsesorden 110 mill. kroner i 1991 og 125 mill. kr i 1992.

³⁾ Under kapitlene 551 og 552 er operasjonsrammen, ikke totalbevilgningen på kapitlene, benyttet som grunnlag for FoU-anslagene.

⁴⁾ Omfatter Kulturdepartementet, Justis- og politidepartementet, Barne- og familiedepartementet, Samferdselsdepartementet, Arbeids- og administrasjonsdepartementet og Finans- og tolldepartementet.

⁵⁾ Gjelder FoU-lån i Industrifondet.

⁶⁾ Konsesjons- og Måravgiftsfondene er fra og med 1992 foreslått innordnet i det ordinære statsbudsjettet. Det meste av bevilgningen for 1992 finnes igjen på Olje- og energidepartementets budsjett.

⁷⁾ Uoverensstemmelser i forhold til tall for tippeoverskuddet ellers i rapporten skyldes at Forskningsrådenes statistikkutvalg beregner samme FoU-andel av tippemidlene som av forvaltningsdepartementenes tilskudd til forskningsrådene, dvs. mindre enn 100 prosent.

Statistikkutvalgets tall er lagt til grunn for figur 2.1 og 2.2. FoU-beløpene er anslått etter gjennomgang av *de vedtatte statsbudsjettene* (SIII) for perioden fram til og med 1991. 1992-tallet er basert på det framlagte budsjettforslaget, som stortingsbehandles høsten 1991. Det er som vanlig ikke tatt hensyn til tilleggsbevilgninger, innsparinger og omdisponeringer, som kommer til etter at budsjettet er vedtatt. Den *faktiske* FoU-innsatsen måles i ettertid og framgår av den ordinære FoU-statistikken; det vises til publikasjoner fra denne.¹⁾

Figur 2.1 viser utviklingen i de statlige FoU-utgiftene i løpende og faste priser fra 1979-92. I løpende priser økte FoU-utgiftene jevnt i hele perioden fram til 1990, men veksten var noe sterkere fra 1986. Med 1991-budsjettet flatet veksten ut, mens forslaget for 1992 gjenreiser trenden fra siste del av 1980-tallet.

I faste priser viser figuren synkende utgifter helt i begynnelsen av perioden. Siden har utgiftene hatt en relativt stabil vekst, om enn noe sterkere fra 1986. Figuren viser tilnærmet stagnasjon fra 1990 til 1991, mens forslaget for 1992 vil gi ny realvekst til FoU.

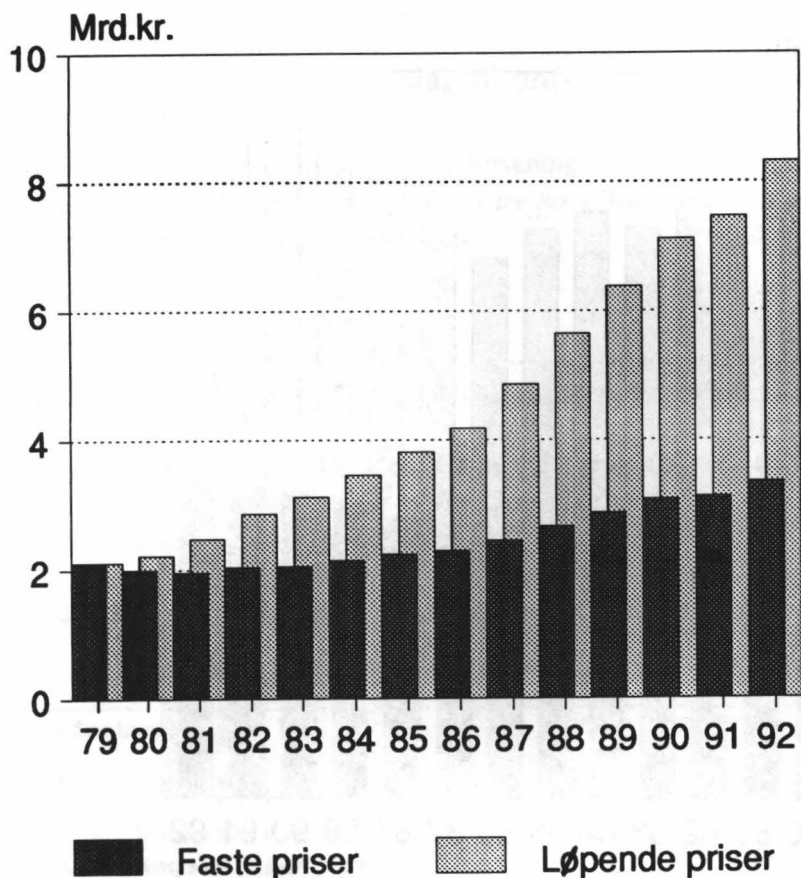
Figur 2.2 viser utviklingen i statlige FoU-utgifter som andel av totale utgifter over statsbudsjettet og som andel av bruttonasjonalproduktet (BNP) for samme periode. FoU-utgiftenes andel av statsbudsjettets samlede utgifter (eksklusive lånetransaksjoner og Statens petroleumsfond) viste en ujevnt synkende tendens i perioden 1979-86. Etter 1986 økte andelen igjen fram til 1991-budsjettet, som innebar en viss nedgang. Med 1992-budsjettet er andelen igjen økt til ca. 2,4 prosent, som er noe høyere enn andelen i 1990.

De statlige FoU-utgiftenes andel av BNP var relativt stabil på 1980-tallet. Også denne indikatoren viser vekst fra midten av 1980-tallet, og passerte 1 prosent i 1989. Etter nedgang fra 1990 til 1991 vil 1992-budsjettet gi en BNP-andel på ca. 1,1.

---

¹⁾ Siste undersøkelsesår det foreligger publikasjoner fra er 1989. Den FoU-statistiske undersøkelsen av regnskapsåret 1991 settes igang våren 1992; resultater forventes å foreligge på nyåret 1993.

Figur 2.1 Statlige FoU-utgifter 1979-92 i løpende og faste priser. Milliarder kr.

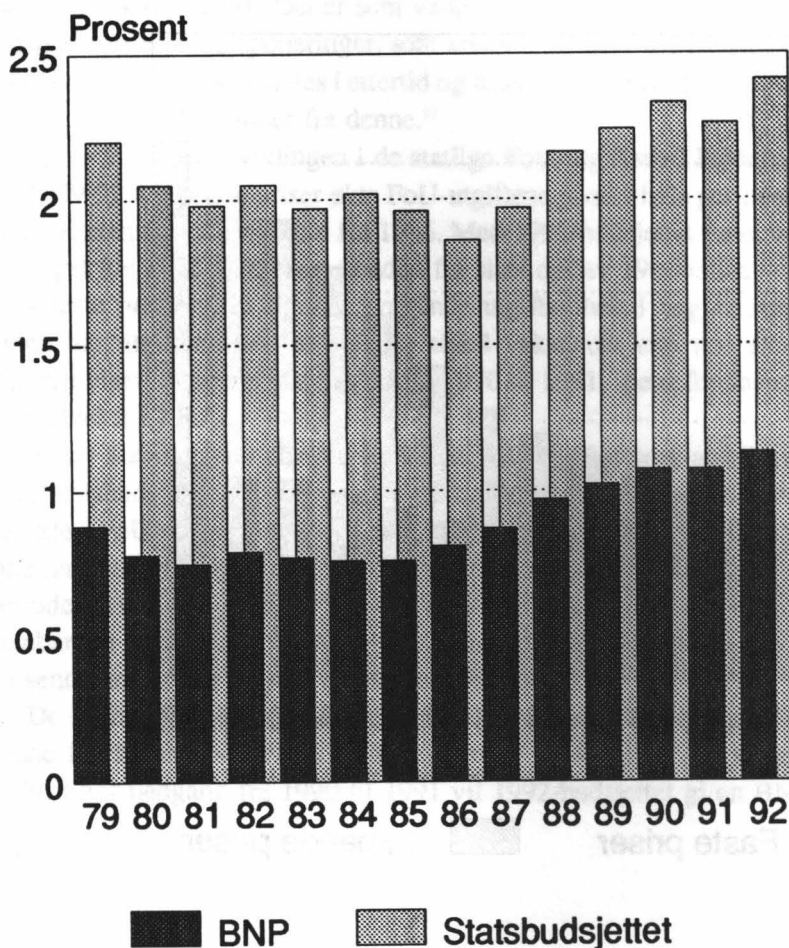
Merknader til figurene 2.1 og 2.2

1. Kilde: Tallene for 1979-91 er hentet fra Forskningsrådenes statistikkutvalgs database for statsbudsjettanalyser; tallene er basert på de vedtatte statsbudsjettene (SIII). For 1991 har NAVFs utredningsinstitutt gjort foreløpige FoU-anslag basert på budsjettforslaget for 1992.
2. Tallene inkluderer foruten departementenes midler til FoU også tippemidlene, Statens forretningsdrift og dekning av tap på FoU-lån fra Industrifondet. I motsetning til i Tabell 2.2 inkluderer beløpene i figurene sentralt innbetalte arbeidsgiverinnskudd i Statens pensjonkasse.

forts. neste side

Figur 2.2 Statlige FoU-utgifter 1979-92 som andel av statsbudsjettets totale utgifter og som andel av bruttonasjonalproduktet (BNP). Prosent.

Merknader til figurene 2.1 og 2.2 forts.

3. Bruttobudsjettering av oppdragsforskning ble innført for institusjonene under det daværende Kultur- og vitenskapsdepartementet fra 1982. Dette gjør direkte sammenligninger med tidligere år noe problematiske.
4. Beregningene av faste priser er basert på den totale konsumprisindeksen, med 1979 som basisår. Det er forutsatt en prisstigning på ca. 3,5 prosent fra 1990 til 1991 og ca. 3,75 prosent fra 1991 til 1992 (Kilde: Nasjonalbudsjettet 1992 og siste utgave av Statistisk ukehefte).
5. Bruttonasjonalproduktet (BNP) er anslått i Nasjonalbudsjettet 1992, s. 155 (1991-92) og s. 197 (1986-90).

3 Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet

3.1 Totale bevilgningsforslag til universiteter, høyskoler og forskning

Bevilgningene til høyere utdanning og forskning er fordelt på en rekke kapitler i budsjettforslaget. Vi deler her kapitlene i *tre hovedkategorier*, en gruppering som stort sett samsvarer med departementets:

- A. Universiteter og høyskoler
- B. Særskilte forskningsformål
- C. Andre institusjoner med forskning

Gruppe A utgjør programkategorien "Høgre utdanning" (bortsett fra meteorologiske formål) som omfatter universiteter og vitenskapelige høyskoler (A.1 Universitetssektoren) og regionale og andre høyskoler (A.2 Høyskolesektoren).

Tabell 3.1 Bevilgninger til universiteter, høyskoler og forskning under Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets budsjett for 1991 og 1992. Mill. kr.

Hovedkategori	SIII 1991	Forslag 1992	%- endring
A. Univ. og høyskoler ¹⁾	7 868,2	8 834,2	12,3
A.1 Universitetssektoren	4 755,5	5 400,8	13,0
A.2 Høyskolesektoren	2 915,1	3 433,4	17,8
B. Programkategorien "Særskilte forsknings- formål"	680,5	734,4	7,9
C. Andre institusjoner med forskning	293,5	297,6	1,4
Sum	8 842,3	9 866,3	11,6

¹⁾ Byggebevilgninger over kap. 281, post 30, er fordelt på institusjonskapitlene - unntatt beløpet for "Bygg med sluttbevilgning 1991" hvor departementet ikke har kunnet opplyse om fordelingen. Dette beløpet inngår i totalbeløpet for universiteter og høyskoler, men ikke i den enkelte sektor. Summen vil derfor ikke stemme for 1991. - De øvrige poster på kap. 281 er tatt med under universitetssektoren.

Gruppe B tilsvarende budsjettets programkategori "Særskilte forskningsformål" og omfatter bevilgningene til NAVF, NORAS, enkelte statlige og private forskningsinstitutter, samt internasjonale vitenskapelige samarbeidstiltak hvorav CERN er det største.

Gruppe C omfatter øvrige kapitler som inneholder midler til FoU, bl.a. til skoleverket og til meteorologiske formål.

Tabell 3.1 viser budsjettforslagene for de enkelte kategorier. Samlet utgjør bevilgningene nærmere 9,9 milliarder kr for 1992. Dette er en nominell økning på 11,6 prosent i forhold til vedtatt budsjett (SIII) for 1991. Vel 8,8 milliarder kr går til universiteter og høyskoler, en nominell økning på 12,3 prosent fra 1991.

3.2 KUFs premisser for budsjettforslaget

Departementets totale budsjett viser en økning på 8,6 prosent nominelt fra 1991. Størst vekst finner vi i programkategoriene "Høyere utdanning" og "Stipend og sosiale formål". Veksten skyldes i første rekke etableringen av nye studieplasser ved universiteter og høyskoler. Men også departementets forskningsbevilgninger viser vekst, i første rekke ved bevilgninger til nye stipendiatstillinger.

Målet for høyere utdanning

Politikken på sektoren har ifølge proposisjonen (s. 114) som mål

- å dekkje samfunnets behov for høgre utdanning og spesialisert kompetanse
- å leggje til rette for at studiesøkjarar har lik rett og tilgang til utdanning som er grunnlagt på det fremste innan forskning og utvikling, kunstnarleg arbeid og erfaringskunnskap
- å skape gode vilkår ved lærestadene til å utvikle og formidle ny kunnskap, setje normer og formidle etiske og kulturelle verdiar.

...

Den utdanningspolitiske satsinga må skje gjennom nasjonal styring av ressursar og arbeidsoppgåver i sektoren der ein legg vekt på å heve kvaliteten i undervisning og forskning. Samstundes må ressursane utnyttast betre, ikkje minst dersom ein skal kunne gi utdanning til fleire.

Stortingsmeldingen om høyere utdanning

St.meld. nr. 40 om høyere utdanning ble behandlet i Stortinget våren 1991. Her ble det bl.a. vedtatt å

- etablere et Norgesnett for høyere utdanning og forskning
- be Regjeringen legge fram forslag til en felles lov for høyere utdanning
- etablere generell adgang til professoropprykk for vitenskapelig personale med professorkompetanse
- be Regjeringen om å endre lovverket med sikte på eksternt representasjon i universitetenes styrende organer

- sette ned renten på utdanningslån med 1 prosent
- be Regjeringen oppnevne et utvalg som skal vurdere dimensjoneringen av studenttallet ved universiteter og høyskoler
- be Regjeringen legge fram en stortingsmelding om utdanningsfinansiering og studievelferd

Studieplasser

Ifølge proposisjonen legger Regjeringen vekt på at universiteter og høyskoler skal kunne ta imot så mange studenter som mulig. Gjennom det ordinære budsjett og tilleggsbevilgninger er det opprettet i alt 10 570 nye studieplasser i 1991. Departementet venter at studenttallet vil øke ytterligere. På 1992-budsjettet er det avsatt midler til ytterligere 5 000 studieplasser fra høstsemesteret av. I tillegg ber Regjeringen om en fullmakt til å bruke deler av beredskapsbevilgningen til å opprette enda flere studieplasser. Det samlede antall studieplasser vil etter dette ligge på ca. 143 000. Dette er 50 prosents økning på 5 år og nærmere 40 000 flere enn langtidsprogrammets måltall for 1995!

I sammenheng med Stortingets ønske om vurdering av dimensjoneringen av studenttallet vil departementet prioritere arbeidet med å samordne rutiner og regler for søknader og opptak til universiteter og høyskoler. Siktemålet er å få et opptakssystem som er enkelt, oversiktlig og mest mulig ensartet.

Bedre studiegjennomføring

Departementet ønsker å legge til rette for at studentene makter å gjennomføre utdanningen på tilnærmet normert studietid. Institusjonene blir tillagt ansvar i denne forbindelse, bl.a. for tiltak for kvalitetsheving av undervisningen, evalueringsordninger for studiekvalitet, gode studieopplegg, og et mer forpliktende samarbeid mellom student og lærested. Departementet selv vil ta initiativ til nasjonale evalueringer, hvor samme fagfelt ved ulike institusjoner blir vurdert m.h.t. miljøkvalitet.

Departementet vil i 1992 iverksette en prøveordning med tre undervisningstermi-
ner (trimesterordning), samt gi tilskudd til gode prosjekter som kan bedre studieprogresjonen på hovedfagsnivå. Som en stimulans til instituttene vil det bli tildelt en "bonus" på 10 000 for hver mannlig og 15 000 for hver kvinnelig hovedfagsstudent som avslutter studiet i 1992. Midlene vil komme veilederne til gode og kan benyttes til ulike forskningsformål, studentassistenter o.l.

50 mill. kr av bevilgningen til universitetene vil bli holdt tilbake og fordelt senere på grunnlag av antallet avlagte eksamener.

Norgesnettet

Regjeringen vil bygge ut universiteter og høyskoler etter et felles nasjonalt program til et integrert system. Siktemålet er å heve kvaliteten totalt sett ved å styrke de enkelte fagmiljøene gjennom bedre ressursutnyttelse, økt spisskompetanse og tilknytning til internasjonale kompetansesentra. Norgesnettet krever både tettere samarbeid og en klarere arbeidsfordeling mellom institusjonene. Universitetene skal forene faglig bredde med et spesielt ansvar for hovedfags- og forskerutdanning og for grunnforskningen. De vitenskapelige høyskolene har et tilsvarende ansvar på sine spesielle felter. De regionale høyskoler skal tilby yrkesrettet utdanning og i tillegg avlaste universitetene på grunn- og mellomfagsnivå. Høgskolesektoren skal forøvrig omorganiseres med sikte på færre og større institusjoner.

Stillinger og personale

Som følge av studenttallsutviklingen vil stillingsrammene ved universiteter og høyskoler bli utvidet med i alt 1 290 stillingshjemler i 1992. Av disse går 516 til universitetssektoren, herav 432 til de fire universitetene alene. Høgskolesektoren får de resterende 774 stillingshjemler. Departementet advarer imidlertid mot for mange og hurtige faste ansettelser. Institusjonene bes om å ta hensyn til mulige nye krav til kompetanse og variasjoner i arbeidsmarkedet, noe som i mange tilfeller tilsier foreløpige ansettelser. Generelt er det imidlertid ikke stillingsrammen, men knappheten på lønnsmidler som setter det reelle taket på antall stillinger som kan besettes ved mange institusjoner.

På bakgrunn av Stortingets vedtak om opprykk til professor for alt professor-kompetent vitenskapelig personale ved universitetene vil departementet sette i gang forhandlinger med organisasjonene for å avklare kostnader, finansieringsmåter og vilkår i forbindelse med gjennomføringen av vedtaket. Det kan bli aktuelt med delvis gjennomføring alt i 1992. Inntil videre foreslås 10 nye professorater ved hvert av de 4 universitetene. Videre opprettes 12 nye professorater på kapitlet for sivilingeniør- og siviløkonomutdanning i regionene og 3 på kapitlet for fellesutgifter. De sistnevnte blir knyttet til u-landsrelatert forskning. I tillegg foreslås 70 amanuensisstillinger omgjort til professorater.

Byggetiltak

Ifølge KUFs fagproposisjon ligger bevilgningene til byggetiltak i 1992-budsjettet på samme nivå som i 1991. Tallenes tale sier imidlertid at bevilgningen over kap. 281.30 "Bygg" går ned fra 672,6 til 641,5 mill. kr. Mange bygg ble imidlertid sluttfinansiert i 1991, slik at budsjettforslaget for 1992 innebærer oppstartingsbevilgning for en rekke nye prosjekter. Flere av disse gjelder mindre påbygg/tilbygg for å få flere lesesalplasser og undervisningslokaler.

Forskning

Regjeringens program for forskningen er gjengitt i kap. 2 i denne rapporten. Her fremgår det at man tar sikte på å følge målsettingen i Forskningsmeldingen (St.meld. nr. 28 (1988-89)) om en gjennomsnittlig årlig realvekst på 5 prosent. De viktigste prioriteringer er:

- nye rekrutteringsstillinger, med årlig måltall 180
- grunnforskning, næringsrettet forskning og miljøforskning
- internasjonalt forskningssamarbeid
- planlegging og iverksetting av en rekke tiltak for samordning og forenkling av forskningssystemet

40 prosent av statens samlede FoU-midler bevilges over KUFs eget budsjett herunder størsteparten gjennom de ordinære bevilgninger til universiteter og høyskoler.

Forskerrekrutteringen er i første rekke KUFs ansvarsområde. Departementet står for 150 av de 180 nye rekrutteringsstillinger som foreslås opprettet. NAVF vil bli tildelt 75 av disse, 70 går direkte til universiteter og høyskoler og 5 til andre kapitler. Med regjeringens forslag om 180 nye rekrutteringsstillinger er man i samsvar med handlingsplanen for forskerrekruttering.

Regjeringen vil styrke norsk deltakelse i internasjonalt forskningssamarbeid, bl.a. ved å forberede norsk deltakelse i EFs tredje rammeprogram for forskning.

Departementet legger også vekt på å styrke forskningsinnsatsen i Nord-Norge.

Ressursbruken i forskningssektoren vil bli utredet. Seks utredningsgrupper skal komme med forslag til tiltak for å samordne det regionale forsknings- og kunnskapssystemet. Strukturen og rammevilkårene i den samfunnsfaglige instituttsektoren utredes av NORAS, og departementet vil arbeide videre med dette. Evalueringen av de nasjonale innsatsområdene vil foreligge våren 1992. Departementet har bedt NAVF om å evaluere det norske engasjementet i CERN.

Grøholtutvalgets innstilling om forskningsrådsstrukturen ble avgitt i 1991 og er nå til høring. Departementet arbeider videre med dette spørsmålet og tar sikte på å fremme forslag overfor Stortinget i 1992.

Studiefinansiering og studentvelferd

Departementet foreslår en vekst på 13,3 prosent for programkategori 7.80 "Stipend og sosiale formål". Totalt foreslås det for 1992 5,1 milliarder kr hvorav 4,8 milliarder går til Statens lånekasse for utdanning.

For å bedre studiefinansieringen vil renten på lån i Lånekassen bli satt ned med 1 prosentpoeng fra 1.1.1992 på lån som har vært rentebærende i 11 år eller mindre. Etter dette blir lånerenten 9,5 prosent.

Kostnadsnormen vil øke med 3,5 prosent fra høsten 1992. Dette er i underkant av forventet gjennomsnittlig lønnsvekst 1992, som ifølge Nasjonalbudsjettet (s. 192) er anslått til 3,5-4 prosent.

Ordningen med ettergivelse av utdanningslån for kandidater som har fullført lengre studier foreslås utvidet til også å gjelde kandidater med studier på 10 semestre (bl.a. realister).

Departementet foreslår å bygge 1 150 nye studentboliger. Av disse skal 800 prefabrikeres i Nord-Norge og først benyttes under Lillehammer-OL, for deretter å bli flyttet til ulike studiesteder rundt i landet.

Det er nedsatt et utvalg som skal vurdere alle sider ved studiefinansieringen og studentvelferden. Utvalgets innstilling vil bli framlagt i 1991, og Regjeringen vil følge opp dette gjennom en stortingsmelding våren 1992.

3.3 Universitetssektoren (A.1)

Bevilgninger etter hovedposter

Tabell 3.2 viser budsjettforslaget for universitetssektoren fordelt på hovedposter. I løpende priser foreslås de totale bevilgninger eksklusive oppdrag økt med 13,0 prosent sammenlignet med vedtatt budsjett for 1991. For å få et inntrykk av hvordan aktivitetsnivået reelt har endret seg fra 1991 til 1992 har vi beregnet en realvekstprosent. I denne er det korrigeret for de tilleggsbevilgninger som ble gitt i forbindelse med opprettelsen av ekstraordinære studieplasser i 1991, for virkningen av lønnsreguleringer i 1991 og for forventet prisstigning fra 1991 til 1992.

De korrigerede tallene viser en realvekst i sektoren på totalt 4,2 prosent. Utgiftene til oppdragsvirksomheten er noe oppjustert i forhold til 1991. Posten kan overskrides når utgiftsøkningen motsvares av en tilsvarende økning i oppdragsinntektene. Beløpet som er ført opp i budsjettet gir derfor bare en grov indikasjon på forventet nivå for oppdragsvirksomheten. Ser vi bort fra oppdragsvirksomheten blir realveksten 3,9 prosent. Kapitalutgiftene får en realvekst på 9,2 prosent. (Her skylder vi imidlertid å gjøre oppmerksom på at det i budsjettproposisjonen står angitt et større beløp - 179,2 mill. kr - til bygg med sluttbevilgning 1991. Departementet har ikke kunnet opplyse om fordelingen på de enkelte institusjoner, og beløpet er derfor utelatt i beregningene.) Utstyr over post 45 utgjør en del av de samlede kapitalutgifter og viser en realvekst på 16,1 prosent. Lønnsposten får etter våre beregninger en realvekst på 2,2 prosent, mens øvrige driftsutgifter viser en realvekst på 4,1 prosent.

Etter de endringer i budsjetteringspraksis som ble innført fra 1989 har institusjonene anledning til selv å omdisponere driftsmidler mellom postene for lønn og annen drift. Ifølge forslag i St.prp. nr. 65 (1990-91) "Om endringer i statens budsjettssystem" er dessuten bevilgningsreglementet nå endret slik at institusjonene

kan få fullmakt til å overskride driftsbudsjettet med 5 prosent til investeringsformål mot tilsvarende innsparinger i neste budsjettermin. Dette er en prøveordning som skal evalueres etter tre år.

I budsjettproposisjonen for 1992 er underpostspesifikasjoner på postene 01, 11 og 21 tatt helt ut. Dette gjør bl.a. at størrelsen på annuumbevilgningene ikke lenger er spesifisert i budsjettproposisjonen.

Budsjettreformen innebærer videre at fagdepartementene har fått utvidet fullmakt til omgjøring av stillinger. Dessuten kan Finansdepartementet gi foreløpig godkjenning for omgjøringer på høyere nivå, slik at det kan foretas engasjement i stillingen til saken kan legges fram for Stortinget til avgjørelse.

Tabell 3.2 Hovedposter i budsjettet for universitetssektoren under Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet for 1991 og 1992. Mill. kr.

Utgiftskategorier	SIII 1991	Forslag 1992	% - endring	
			Nominelt	Reelt ¹⁾
Lønn og godtgjørelse	2 383,4	2 798,5	17,4	2,2
Annen drift ekskl. oppdrag	1 282,4	1 343,8	4,8	4,1
Sum driftsutgifter	3 665,8	4 142,3	13,0	2,9
Bygg/utstyr ²⁾	805,7	912,5	13,2	9,2
Herav vit.utstyr (post 45)	246,1	296,5	20,4	16,1
Sum uten oppdrag	4 471,6	5 054,8	13,0	3,9
Oppdrag	306,0	346,0	13,1	9,0
Total sum	4 777,5	5 400,8	13,0	4,2

¹⁾ I beregningen av realvekst er korrigerert for
 - lønnsregulering i 1991 med 138 mill. kr.
 - tilleggsbevilgninger i forbindelse med nye studieplasser fra sysselsettingsmidler samt tillatelse til overskridelser, til sammen 176,5 mill. kr.
 - forventet prisstigning fra 1991 til 1992 på 3,75 %.
 - For Univ. i Oslo er det korrigerert for endring i univ.-klinikktilskuddet fra 1992. For sammenlignbarhetens skyld er 106 mill. kr lagt til for 1992.

²⁾ Se fotnote til Tabell 3.1.

De enkelte institusjoner

Tabell 3.3 viser de totale bevilgninger, kapital- og driftsbevilgninger fordelt på de enkelte institusjoner i universitetssektoren. Mens kapitalutgiftene gir et bilde av tilgangen på nye undervisnings- og forskningsressurser i form av bygninger, større utstyrsenheter o.l., gir driftsutgiftene et bilde av aktivitetsnivået ved institusjonene. Driftsutgiftene inkluderer bruttoutgifter til oppdrag. For lærestedene samlet økte

Tabell 3.3 Bevilgninger til de enkelte kapitler under universitetssektoren fordelt på kapital og drift i 1991 og 1992. Mill. kr.¹⁾

Kap. Lærested	SIII 1991			Forslag 1992			% - endring		
	Total	Kapital	Drift	Total	Kapital	Drift	Total	Kapital	Drift
260 Univ. i Oslo ²⁾	1 577,7	112,3	1 465,4	1 663,7	157,9	1 505,8	5,5	40,6	2,8
ekskl. oppdrag ²⁾	1 433,4	112,3	1 321,1	1 519,2	157,9	1 361,3	6,0	40,6	3,0
261 Univ. i Bergen	785,8	64,7	721,1	974,0	151,2	822,8	24,0	133,7	14,1
ekskl. oppdrag	706,6	64,7	641,9	885,8	151,2	734,6	25,4	133,7	14,4
262 Univ. i Trondheim	1 000,4	107,6	892,8	1 187,2	202,3	984,9	18,7	88,1	10,3
ekskl. oppdrag	954,9	107,6	847,3	1 137,2	202,3	934,9	19,1	88,1	10,3
263 Univ. i Tromsø	665,2	282,7	382,5	612,1	138,2	474,0	-8,0	-51,1	23,9
ekskl. oppdrag	630,7	282,7	348,0	552,1	138,2	414,0	-12,5	-51,1	19,0
264 Norges handelshøyskole	108,2	5,2	103,0	128,8	12,9	115,9	19,1	148,0	12,6
265 Arkitekthøgskolen i Oslo	21,6	0,0	21,6	26,2	1,6	24,6	21,1	-	13,8
266 Statlige kunst-akademier	27,8	2,1	25,8	29,7	1,7	28,0	6,8	-18,3	8,8
268 Norges idrettshøgskole	46,0	3,0	43,1	58,6	8,9	49,8	27,3	197,5	15,5
269 Norges musikkhøgskole	36,1	2,9	33,2	37,9	2,0	35,9	4,8	-31,3	7,9
270 Nordisk høgskole for husholdsvitenskap	6,5	0,0	6,5	6,7	0,0	6,7	3,8	-	3,8
272 Siv.ing.- og siv.øk.-utdanning i regionene	61,5	14,5	47,0	82,8	24,6	58,2	34,8	70,0	23,9
280 Riksbibliotektjenesten	13,2	2,0	11,2	13,5	2,0	11,5	2,4	1,0	2,7
281 Bygg og fellesutg. for univ. og høyskoler ¹⁾	400,4	208,8	191,6	551,3	209,2	342,1	37,7	0,2	78,5
282 Privat høgskoleutd. ³⁾	27,0	0,0	27,0	28,2	0,0	28,2	4,3	-	4,3
Sum	4 777,5	805,7	3 971,8	5 400,8	912,5	4 488,3	13,0	13,2	13,0

¹⁾ Byggebevilgninger over kap. 281, post 30, er fordelt på institusjonskapitlene - unntatt beløpet for "Bygg med sluttbevilgning 1991" hvor departementet ikke har kunnet opplyse om fordelingen. - De øvrige poster på kap. 281 er alle tatt med under universitetssektoren.

²⁾ Tallene er ikke sammenlignbare. 106 mill. kr er i 1992 overført til Sosialdepartementets budsjett som følge av ny ordning for universitetsklinikktilskuddene.

³⁾ Gjelder Det teologiske menighetsfakultet, Misjonshøgskolen og Norsk lærerakademi.

disse med 40 mill. kr, eller 11 prosent, fra 1991. Siden posten for oppdrag kan overskrides i henhold til økte oppdragsmidler, må budsjettallet for oppdrag ses som et grovt anslag for det reelle aktivitetsnivået.

I tabellen er byggebevilgningene over kap. 281 fordelt på de enkelte institusjonskapitler i den grad dette framgår av KUFs proposisjon (s. 198).

Som tabellen viser får alle kapitlene en nominell vekst i driftsutgiftene ifølge budsjettforslaget. Den lave vekst for Univ. i Oslo skyldes at 106 mill. kr er overført til Sosialdepartementets budsjett som følge av ny tilskuddsordning for universitets-sykehusene. På den annen side inngår Statens spesiallærerhøgskole i Universitetet i Oslos budsjett fra 1992. Korrigert for disse forhold blir veksten for Universitetet i Oslo 8,3 prosent for driftsutgifter (9,2 % ekskl. oppdrag). Dette er fremdeles lavere enn for de øvrige universiteter. Univ. i Tromsø ligger høyest med en vekst i driftsutgiftene på 23,9 prosent, Universitetet i Bergen har 14,1 prosent og Univ. i Trondheim 10,3 prosent. Det er foreslått en betydelig økning også for sivilingeniør- og siviløkonomutdanningen i regionene (23,9 %), som fremdeles er i en oppbyggingsfase. Den store økningen over kap. 281 for bygg og fellesutgifter skyldes bl.a. 70 nye rekrutteringsstillinger, som foreslås finansiert over på dette kapitlet. Også tilskudd til internasjonale programmer øker betydelig.

Endringene i kapitalutgiftene varierer betydelig mellom institusjonene. Dette skyldes i første rekke byggebevilgningene. Flere store bygg ble sluttfinansiert i 1991, mens det foreslås gitt startbevilgning for en rekke nye prosjekter i 1992.

Blant de største byggeprosjektene finner vi:

- Utbygging av Dragvoll II, Univ. i Trondheim (100 mill.kr)
- Nybygg for samfunnsfagene, Univ. i Bergen (42 mill. kr)
- Nybygg for Norges fiskerihøgskole, Univ. i Tromsø (30 mill. kr)
- Påbygg HF-fakultetet, Univ. i Oslo (31,5 mill. kr)
- Telefonsentral, Univ. i Oslo (30 mill. kr)
- Nybygg for Det juridiske fakultet, Univ. i Bergen (20 mill. kr)
- Ny dyrestall, Univ. i Bergen (20 mill. kr)

Nye stillinger

Siden 1989 har man i budsjettet operert med et system med maksimalgrenser for antall stillinger ved universiteter og høyskoler som erstatning for det gamle stillingshjemmelsystemet. Den enkelte institusjon gis *rammer* for antallet stillinger i to stillingsgrupper (Gr. I og Gr. II). Gr. I omfatter i hovedsak professorer, høgskoledosenter og administrative ledere. I Gr. II inngår øvrige personale (vitenskapelig og ikke-vitenskapelig) ansatt på ordinære vilkår. Det er særskilte rammer for oppdragspersonale og bistillinger. Budsjettreformen 1991 innebærer at det er gitt utvidede fullmakter til fagdepartementet til å omgjøre stillinger.

Fullmakten gjelder heretter til og med stillinger i l.tr. 25 (gammelt lønnstrinn 34). Videre er Finansdepartementets fullmakt til å opprette stillinger som rådgiver og prosjektleder mot inndragning av andre stillinger nå delegert til fagdepartementene.

En oversikt over stillingsrammer i universitetssektoren finnes i vedlegget (Tabell V.2.A). Den ordinære stillingsrammen foreslås økt med totalt 486 stillinger for 1992. I tallet er inkludert 30 nye rekrutteringsstipend til forskerutdanning over kap. 281 "Bygg og fellesutgifter for universiteter og høyskoler". Over det samme kapitlet er det dessuten bevilget midler til ytterligere 40 rekrutteringsstipend uten nye stillingshjempler. For ansettelse i disse må institusjonene bruke ledige stillinger fra egne budsjetter. Stillingshjempler for oppdragspersonale øker med 30.

I stillingsgruppe I økes rammen med 128 stillinger. Det foreslås opprettet 55 nye professorater og omgjøring av 70 amanuensisstillinger, det vil si 125 professorater til sammen. For øvrig foreslås omgjøring av 2 administrative stillinger og overflytting til Univ. i Oslo av et professorat som tidligere har vært finansiert fra Oslo kommune.

Imidlertid er det ikke stillingsrammene men budsjetteringen av lønnsposten som setter taket for hvor mange stillinger som kan besettes ved institusjonene. I budsjettet for 1992 sies lønnsbevilgningen å være økt med et beløp som svarer til gjennomsnittlig kr 60 000 pr. ny studieplass opprettet fra høsten 1991. Ifølge departementet (prp. s. 120) er det med dette tatt hensyn til forskningsvirksomheten og til at en økt del av undervisningen gjelder høyere studienivå.

Studieplasser

Antall studieplasser har økt betydelig de siste årene på grunn av den ekstraordinært store tilstrømningen av studenter til universiteter og høyskoler. Dette har sammenheng med at de unge har store problemer på arbeidsmarkedet og derfor søker seg til høyere utdanning. Departementet peker også på (prp. s. 120) at verdiskapningen i samfunnet i økende grad er basert på kunnskap og forskning, og angir også dette som grunn for økning av studiekapasiteten. Departementet vil prioritere arbeidet med en nasjonal dimensjoneringsplan. En første fase i denne vil være å utarbeide prognoser for søker- og studenttallsutviklingen for de ulike studier.

Antall studenter i høyere utdanning totalt økte med 15 000 fra 1988 til 1989. I de to påfølgende årene har studenttallveksten vært 10 000 pr. år. Departementet venter at studenttallet vil øke ytterligere også i 1992. På 1992-budsjettet er det avsatt midler til 5 000 nye studieplasser fra høstsemesteret av. Det samlede antall studieplasser vil etter dette ligge på ca. 143 000. I tillegg ber Regjeringen om fullmakt til å bruke deler av beredskapsbevilgningen til å opprette enda flere studieplasser dersom det skulle bli nødvendig. De nye studieplassene er i første rekke blitt opprettet i høyskolesektoren, men også universitetssektoren er blitt sterkt

Tabell 3.4 Studieplasser i universitetssektoren 1990, 1991 og 1992.

Lærested	Regist- rert 1990	Mål- tall 1991	Mål- tall 1992	Økning	
				90-91	91-92
Univ. i Oslo ¹⁾	28 979	29 550	30 270	571	720
Univ. i Bergen	13 329	14 520	14 740	1 191	220
Univ. i Trondheim	13 157	14 045	14 345	888	300
Herav NTH	7 086	7 225	7 425	139	200
Univ. i Tromsø	4 132	4 930	5 060	798	130
Norges Handels- høgskole	1 863	2 195	2 270	332	75
Arkitekthøgskolen i Oslo	255	265	265	10	0
Statlige kunst- akademier	218	230	230	12	0
Norges idretts- høgskole	473	480	510	7	30
Norges musikk- høgskole	275	300	300	25	0
Nordisk høgskole for husholds- vitenskap	62	58	58	-4	0
Sivilingeniør- utdanning i regionene	292	400	565	108	165
Siviløkonom- utdanningen i Bodø	228	260	285	32	25
Det teologiske menighets- faktultet	475	552	552	77	0
Misjonshøgskolen	146	130	130	-16	0
Norsk lærerakademi	415	270	270	-145	0
Totalt	64 299	68 185	69 850	3 886	1 665

¹⁾ I måltall 1992 er 475 overført fra Ped.høgsk. (Statens spesiallærerhøgskole) til Univ. i Oslo.

berørt av studenttilstrømningen. I 1992 vil de to sektorene ha omlag like mange studenter.

I oversikten over studieplasser i universitetssektoren (Tabell 3.4) inngår de ekstraordinære økningene i 1991-tallet. På tre ulike tidspunkter i 1991 har Regjeringen funnet det nødvendig å opprette ekstraordinære nye studieplasser fra høsten av samt å gi tilleggsbevilgninger til dette. Til sammen har antall studieplasser i universitetssektoren økt med nærmere 4 000 fra registrert studenttall høsten 1990 til måltallet for 1991. I 1992-budsjettet er det lagt inn ytterligere en økning på 1 665 studieplasser. I perioden 1987-92 sett under er vil det være opprettet mer enn 25 000 nye studieplasser i universitetssektoren. Nærmere 11 000 av disse legges til Univ. i Oslo, ca. 6 000 til Univ. i Bergen, ca. 4 600 til Univ. i Trondheim og ca. 2 600 til Univ. i Tromsø. Prosentvis studenttalløkning i femårsperioden blir 55 prosent ved Univ. i Oslo, 68 prosent ved Univ. i Bergen, 48 prosent ved Univ. i Trondheim, mens Univ. i Tromsø mer enn fordobler sitt studenttall (110 %). For universitetssektoren som helhet øker studenttallet med 58 prosent fra 1987 til 1992.

Driftsmidler pr. studieplass

Tilleggsbevilgningene til nye studieplasser i 1991 utgjorde til sammen 289 mill. kr for høyere utdanning samlet. Mesteparten av dette ble hentet fra sysselsettingsmidlene, 25 mill. kr ble bevilget ved fullmakt til budsjettoverskridelser ved lærestedene og 15 mill. kr som følge av omdisponeringer.

Tilleggsbevilgningene dekker i gjennomsnitt snaut 40 000 kr pr. ekstraordinær studieplass i 1991. Bevilgningene videreføres i 1992. I tillegg får universitetssektoren tildelt 1 665 av de nye studieplasser som foreslås opprettet fra høsten 1992.

I tabell 3.5 har vi beregnet forholdstallet mellom driftsmidler (ekskl. oppdrag) og studenttall for den enkelte institusjon. For 1990 er det brukt regnskapstall korrigert for prisstigningen fra 1990 til 1992. For 1991 benyttes vedtatt budsjett (SIII) inkludert tilleggsbevilgninger og lønnsoppgjør, og korrigert med forventet prisstigning fra 1991 til 1992. Dette gir oss et bilde av det reelle driftsnivået i 1992-priser. En slik oppstilling kan fortelle oss om bevilgningen har holdt tritt med økningen i antall studenter. Man kan ikke regne med at bevilgningene fullt ut skal økes proporsjonalt med studenttallet. Dersom det er ledig kapasitet ved institusjonen, kan noen ekstra studenter tas opp med minimale ekstra kostnader. Er derimot kapasiteten i utgangspunktet fullt utnyttet, kan det være nødvendig med store nyinvesteringer for å øke opptakskapasiteten. Hvis man tar sikte på styrke undervisningskapasiteten relativt sterkt på hovedfagsnivå, samt satse sterkere på forskerutdanningen, bør dette gi seg utslag i økt tilførsel av midler som bringer forholdstallet driftskostnader pr. student høyere opp. Hovedfagsundervisning medfører høyere kostnader enn undervisning på lavere nivå.

Tabell 3.5 Forholdet mellom bevilgninger til drift (ekskl. oppdrag) og antall studieplasser i universitetssektoren for perioden 1990-1992. I faste 1992-kroner. 1 000 kr.¹⁾

Lærested	Regnskap	SIII	Forslag	%endring	
	1990	1991	1992	1990-91	1991-92
Univ. i Oslo	43,0	47,5	47,9	10,5	0,8
Univ. i Bergen	46,6	47,5	49,5	2,0	4,1
Univ. i Trondheim	59,3	63,3	64,5	6,8	1,9
Univ. i Tromsø	72,0	73,4	80,8	2,0	10,1
Norges Handels- høgskole	52,3	47,7	48,9	-8,8	2,6
Arkitekthøgskolen i Oslo	79,8	84,6	92,8	6,0	9,7
Statlige kunst- akademier	127,3	113,7	121,9	-10,7	7,2
Norges idretts- høgskole	90,0	96,5	94,2	7,3	-2,4
Norges musikk- høgskole	125,6	115,0	119,6	-8,5	4,0
Nordisk høgskole for husholds- vitenskap	94,8	116,3	116,3	22,7	0,0
Sivilingeniør- utdanning i regionene	79,7	69,3	61,6	-13,0	-11,2
Siviløkonom- utdanningen i Bodø					
Det teologiske menighetsfakultet	24,3	29,3	29,6	20,4	1,1
Misjonshøgskolen					
Norsk lærerakademi					
Totalt	50,4	53,8	53,6	6,7	-0,3

¹⁾ Regnskapstallene for 1990 er justert for prisstigningen fra 1990 til 1991 (3,5 %) og antatt prisstigning fra 1991 til 1992 (3,75 %). For 1991 er tilleggsbevilgninger inkludert, og det er justert for antatt prisstigning fra 1991 til 1992. Det er antatt at nye studieplasser har kostnadseffekt først fra høstsemesteret. For Univ. i Oslo er det korrigeret for endring i univ.klinikktilskuddet.

Styrking av kvaliteten på hovedfag og forskerutdanning er et av Regjeringens uttalte mål, og i budsjettforslaget hevder departementet å ta hensyn til at en økt del av undervisningen gjelder høyere studienivå.

Tabellen viser at det er en betydelig forskjell på lærestedene i sektoren. Universitetene i Oslo og Bergen samt Norges Handelshøyskole har lavest forholdstall driftsmidler pr. student. Univ. i Trondheim ligger noe høyere - her veier NTH tungt. Univ. i Tromsø ligger høyest blant universitetene og har nærmere 70 prosent mer driftsmidler pr. student enn Univ. i Oslo.

For sektoren under ett økte driftsmidlene pr. student noe fra 1990 til 1991. En naturlig tolkning av dette er at merutgiftene ved studenttilstrømmingen er blitt kompensert gjennom de bevilgninger som er gitt gjennom det ordinære budsjett og tilleggsbevilgningene til sammen. Endringene varierer mellom lærestedene. Blant universitetene viser Univ. i Oslo størst endring i forhold til 1991, men her var utgangspunktet også dårligst.

Fra 1991 til 1992 vil forholdstallet driftsmidler pr. student holde seg uforandret, sektoren sett under ett. Univ. i Tromsø får en reell økning og styrker sin stilling i forhold til de øvrige universiteter. Også Arkitekthøgskolen viser økning. For sivilingeniør- og siviløkonomutdanningen går forholdstallet nedover både i 1991 og 1992. Dette kan ha sammenheng med særskilte kostnader ved oppbygging av de nye studietilbudene. Disse er nå blitt fastere etablert og studenttallet viser en betydelig økning.

3.4 Høgskolesektoren (A.2)

Bevilgninger etter hovedposter

Tabell 3.6 viser budsjettforslaget for høgskolesektoren fordelt på hovedposter. I løpende priser foreslås de totale bevilgninger eksklusive oppdrag økt med 18,1 prosent sammenlignet med vedtatt budsjett for 1991.

I beregningen av en realvekstprosent er det - som for universitetssektoren - korrigert for de tilleggsbevilgninger som ble gitt i forbindelse med opprettelse av nye studieplasser 1991, for virkningen av lønnsreguleringene i 1991 og for forventet prisstigning fra 1991 til 1992.

De korrigerede tallene viser en realvekst i sektoren på 6,7 prosent, eller 6,9 prosent når vi holder oppdragsvirksomheten utenfor. De samlede driftsutgifter viser en realvekst på 4,4 prosent. For lønnsposten alene er veksten 2,3 prosent og for øvrige driftsutgifter 8,4 prosent. Realveksten er større i høgskolesektoren enn i universitetssektoren, noe som først og fremst har sammenheng med fordelingen av de nye studieplassene.

Tabell 3.6 Hovedposter i budsjettet for høgskolesektoren under Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet for 1991 og 1992. Mill. kr.

Utgiftskategorier	SIII 1991	Forslag 1992	% - endring	
			Nominelt	Reelt ¹⁾
Lønn og godtgjørelse	1 628,3	1 892,7	16,2	2,3
Annen drift ekskl. oppdrag	878,8	1 023,5	16,5	8,4
Sum driftsutgifter	2 507,2	2 916,2	16,3	4,4
Bygg/utstyr ²⁾	352,2	461,5	31,0	26,3
Herav vit.utstyr (post 45)	152,9	167,6	9,7	5,7
Sum uten oppdrag	2 859,4	3 377,7	18,1	6,9
Oppdrag	55,7	55,7	0,0	-3,6
Total sum	2 915,1	3 433,4	17,8	6,7

- ¹⁾ I beregningen av realvekst er korrigerert for:
- lønnsregulering i 1991 med 94 mill. kr.
  - tilleggsbevilgninger i forbindelse med nye studieplasser fra sysselsettingsmidler samt tillatelse til overskridelser, til sammen 91,7 mill. kr.
  - forventet prisstigning fra 1991 til 1992 på 3,75 %.

- ²⁾ Se fotnote til Tabell 3.1.

Kapitalutgiftene får en realvekst på hele 26,3 prosent. Vi viser til den feilkilde som er nevnt under universitetssektoren, at vi mangler informasjon for å kunne fordele et større beløp (179,2 mill. kr) til bygg i 1991 på de enkelte læresteder. Utstyr over post 45 utgjør en del av de samlede kapitalutgifter og får en realvekst på 5,7 prosent.

De enkelte institusjoner

Tabell 3.7 viser de totale bevilgninger, kapital- og driftsbevilgninger fordelt på de enkelte institusjoner i høgskolesektoren. Driftsbevilgningene øker på alle kapitler. Størst vekst har de regionale høgskolestyrer med 33,0 prosent. Dette skyldes bl.a. en bevilgning på 12,0 mill. kr for å knytte de regionale høgskolene til UNINETT. Både distriktshøgskolene og de pedagogiske høgskoler får en økning i driftsbevilgningene på 16 prosent fra 1991. For helsefaghøgskolene og ingeniørhøgskolene er økningen mer moderat.

Av de største byggetiltakene i høgskolesektoren kan nevnes:

- Nybygg for Kongsberg ingeniørhøgskole (64,5 mill. kr)
- Nybygg for Finnmark distriktshøgskole (35 mill. kr)
- Nybygg for Høgskolesenteret i Nordland, siviløkonomutdanningen (25 mill.kr)
- Tomt og nybygg for Møre og Romsdal distriktshøgskole, Molde (25 mill. kr)

Tabell 3.7 Bevilgninger til de enkelte kapitler under høgskolesektoren fordelt på kapital og drift i 1991 og 1992. Mill. kr.¹⁾

Kap. Lærested	SIII 1991			Forslag 1992			% - endring		
	Total	Kapital	Drift	Total	Kapital	Drift	Total	Kapital	Drift
267 Statens kunst- håndverkskoler	54,8	4,8	50,0	60,8	7,8	53,0	10,8	62,3	5,9
271 Statens høgskoler for scenekunst	24,3	0,0	24,3	26,0	0,0	26,0	7,2	-	7,2
275 Distriktshøgskoler, sosialhøgskoler og andre høgskoler	632,3	57,7	574,6	791,6	124,8	666,8	25,2	116,3	16,0
276 Pedagogiske høgskoler og musikk- konservatorier	746,0	23,7	722,3	890,2	50,3	840,0	19,3	112,0	16,3
277 Helsefaghøgskoler	480,9	8,3	472,6	524,2	17,1	507,1	9,0	105,8	7,3
278 Ingeniørhøgskoler og maritime høgskoler	641,2	107,6	533,6	681,6	98,0	583,6	6,3	-9,0	9,4
279 Regionale høgskole- styrer	223,1	150,1	73,1	260,7	163,6	97,1	16,9	9,0	33,0
281 Bygg og fellesutg. for univ. og høgskoler ¹⁾									
282 Privat høgskoleutd. ²⁾	112,4	0,0	112,4	198,2	0,0	198,2	76,3	-	76,3
Sum	2 915,1	352,2	2 562,9	3 433,4	461,5	2 971,9	17,8	31,0	16,0

¹⁾ Byggebevilgninger over kap. 281, post 30 er fordelt på institusjonskapitlene - unntatt beløpet for "Bygg med sluttbevilgning 1991" hvor departementet ikke har kunne opplyse om fordelingen. - De øvrige poster på kap. 281 er alle tatt med under universitetssektoren.

²⁾ Det er overført en del midler mellom kapitlene 276, 277 og 282 fra 1991 til 1992. Beløpene er således ikke fullstendig sammenlignbare.

- Tilbygg til Telemark ingeniørhøgskole, sivilingeniørutdanningen (20 mill. kr)
- Nybygg for Telemark distriktshøgskole (nytt, 20 mill. kr)

For øvrig er det gitt startbevilgninger for auditorium ved Agder distriktshøgskole, bygg til Hedmark distriktshøgskole, ombygging for Trondheim ingeniørhøgskole og nybygg/tilbygg for en rekke helsefaghøgskoler og pedagogiske høgskoler.

Til radio- og fjernsynssenteret som bygges til Lillehammer-OL foreslås det bevilget 200 mill. kr også for 1992. Mesteparten av bygget vil etterpå bli benyttet av Oppland distriktshøgskole. Fullt utnyttet vil det ha plass til 1 600 studenter.

Nye stillinger

Som omtalt under universitetssektoren opererer man nå med rammetall for stillinger.

En oversikt over stillingsrammene høgskolesektoren finnes i vedlegget (Tabell V.2.B). Den ordinære stillingsrammen foreslås økt med 754 stillingshjemler for 1992 og antall oppdragshjemler med 20. Dette er en betydelig utvidelse som kommer de fleste skoleslag til gode, mest til de pedagogiske høgskoler, minst til ingeniørhøgskolene. Det foreslås opprettet 10 nye stillinger som høgskoledosent ved distriktshøgskoler m.m. De pedagogiske høgskolene, helsefaghøgskolene og ingeniørhøgskolene får 2 høgskoledosenturer hver.

Studieplasser

Tilstrømningen til høyere utdanning har gitt seg utslag også i høgskolesektoren, med tilleggsbevilgninger og ekstra studieplasser. Til sammen har antall studieplasser i høgskolesektoren økt med over 6 000 fra registrert studenttall høsten 1990 til måltallet for 1991. I 1992-budsjettet er det lagt inn ytterligere en økning på nærmere 4 500 studieplasser. Når vi tar i betraktning overføringer mellom kapitlene (kfr. fotnoter til Tabell 3.8) fordeler de foreslåtte nye studieplasser for 1992 seg nokså jevnt på distriktshøgskoler, sosialhøgskoler og helsefaghøgskoler. For ingeniørhøgskolene bli økningen mer moderat. I perioden 1987-92 sett under ett vil det være opprettet mer enn 18 500 nye studieplasser i høgskolesektoren. Vel 5 500 gjelder distriktshøgskoler, sosialhøgskoler m.v. De pedagogiske høgskolene står for vel 4 500, helsefaghøgskolene vel 3 500 og ingeniørhøgskolene knapt 3 000 av de nye studieplassene i femårsperioden. Prosentvis studenttalløkning i femårsperioden blir 50 prosent for distriktshøgskolene m.v., 38 prosent for de pedagogiske høgskolene, 45 prosent for helsefaghøgskolene og 38 prosent for ingeniørhøgskolene. For høgskolesektoren som helhet øker studenttallet med 37 prosent fra 1987 til 1992.

Tabell 3.8 Studieplasser i høgskolesektoren 1990, 1991 og 1992.

Lærested	Regist- rert 1990	Måltall		Økning	
		1991	1992	90-91	91-92
Statens kunst- håndverksskoler	501	558	563	57	5
Statens høgskoler for scenekunst	77	80	80	3	0
Distriktshøg- skoler, sosial- høgskoler m.m.	14 559	16 484	17 384	1 925	900
Pedagogiske høg- skoler, og musikkhøg- skoler ¹⁾	14 212	16 346	16 765	2 134	419
Helsefaghøgskoler	8 975	10 042	11 162	1 067	1 120
Ingeniørfaghøg- skoler og maritime høg- skoler ²⁾	9 604	10 316	10 716	712	400
Private høgskoler med tilsk. over kap. 282 ³⁾	9 529	9 707	11 325	178	1 618
Totalt	57 457	63 533	67 995	6 076	4 462

¹⁾ I måltall 1992 er 475 overført fra Ped.høgsk. (Statens spesiallærerhøgskole) til Univ. i Oslo. - Dronning Mauds Minne er overført til kap. 282 fra 1992. - Ergoterapiutdanningen ved Statens lærerskole i forming inngår fra 1992.

²⁾ I måltall 1991 er 245 studieplasser overført fra videregående utdanning.

³⁾ Tilskudd til private høgskoler under kap. 276 og 277 inngår i kap. 282 fra 1992 - herunder Dronning Mauds Minne.

Driftsmidler pr. studieplass

I Tabell 3.9 har vi beregnet forholdstallet mellom driftsmidler (ekskl. oppdrag) og studenttall for den enkelte institusjon på samme måte som for universitetssektoren. Tabellen sammenligner bevilgninger som er prisjustert til 1992-nivå, og det er korrigert for tilleggsbevilgningene i 1991.

Utgiftene pr. student varierer noe mellom skoleslagene. Bortsett fra den private høgskoleutdanning ligger de lavest for distriktshøgskoler, sosialhøgskoler m.v. og noe høyere for pedagogiske høgskoler og helsefaghøgskoler. De estetiske utdanningene ligger klart høyest.

For sektoren som helhet er det en realnedgang i forholdstallet driftsmidler pr. student fra regnskapet for 1990 til budsjettet for 1991, størst for pedagogiske høgskoler og helsefaghøgskoler.

Tabell 3.9 Forholdet mellom bevilgninger til drift (ekskl. oppdrag) og antall studieplasser i høgskolesektoren for perioden 1990-1992. I faste 1992-kroner. 1 000 kr.¹⁾

Lærested	Regnskap	SIII	Forslag	%endring	
	1990	1991	1992	1990-91	1991-92
Statens kunst- håndverksskoler	99,9	92,3	93,0	-7,7	0,8
Statens høg- skoler for scenekunst	341,2	315,0	325,4	-7,7	3,3
Distrikts- høgskoler, sosialhøg- skoler m.m.	39,3	34,5	36,1	-12,1	4,5
Pedagogiske høg- skoler og musikk- konservatorier	53,3	44,8	48,4	-16,0	8,1
Helsefaghøg- skoler	56,6	47,2	43,2	-16,6	-8,5
Ingeniørhøg- skoler og maritime høgskoler	54,3	52,1	52,4	-4,1	0,7
Privat høgskole- utdanning	12,0	12,0	17,5	0,1	45,7
Totalt	45,6	40,7	42,0	-10,8	3,3

¹⁾ Regnskapstallene for 1990 er justert for prisstigningen fra 1990 til 1991 (3,5 %) og antatt prisstigning fra 1991 til 1992 (3,75 %). For 1991 er tilleggsbevilgninger inkludert, og det er justert for antatt prisstigning fra 1991 til 1992. Det er antatt at nye studieplasser har kostnadseffekt først fra høstsemesteret.

Fra 1991 til 1992 øker forholdstallet driftsmidler pr. student svakt for sektoren som helhet. Bortsett fra privat høgskoleutdanning har de pedagogiske høgskoler størst økning. For helsefaghøgskolene er det en reell nedgang.

3.5 Bevilgninger til programkategorien "Særskilte forskningsformål"

Tabell 3.10 gir en oversikt over bevilgningene til programkategorien "Særskilte forskningsformål" i 1991 og 1992. NAVFs andel av tippemidlene er inkludert i tabellen. Ifølge budsjettforslaget får NAVF totalt 481,6 mill. kr i grunnbevilgning (fra kap. 285.50 og tippemidlene), en nominell vekst på 9,4 prosent fra 1991. NORAS foreslås tildelt 76,3 mill. kr, en nominell økning på 5,9 prosent. Forskningsrådene finansieres dessuten fra en rekke andre kilder. (Se kapittel 4 for en mer detaljert behandling av NAVF og NORAS.)

Tabell 3.10 Bevilgninger til de enkelte kapitler under programkategorien "Særskilte forskningsformål" under Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets budsjett for 1991 og 1992. Mill. kr.

Kap.		SI III 1991	Forslag 1992	%- endring
285.50	Tilskudd til NAVF (inkl. tippemidler)	440,1	481,6	9,4
285.51	Tilskudd til NORAS	72,0	76,3	5,9
285.70	Private forskningsinsti- tusjoner	18,8	19,9	5,8
285.72	Senter for internasjonal klimapolitikk	5,6	5,7	1,8
285.73	Til disposisjon for departementet	0,7	0,7	3,7
287	Statlige forskningsinstitutter	28,6	33,4	16,8
288	Internasjonale vitenskapelige samarbeidstiltak	114,7	116,9	1,9
Sum		680,5	734,4	7,9

Totalt får denne programkategorien en nominell vekst på 7,9 prosent ifølge budsjettforslaget. Kategorien inneholder forøvrig bevilgninger til statlige institutter (NUPI, INAS og ISAF), tilskudd til private forskningsinstitusjoner (bl.a. Fridtjof Nansens institutt, Institutt for fredsforskning, Institutt for samfunnsforskning og FAFO) og tilskudd til Senter for internasjonal klima- og energipolitisk forskning. Dessuten dekker kategorien kontingenter til norsk deltakelse i en rekke internasjonale samarbeidstiltak, hvorav CERN er det klart største, samt følgeforskning knyttet til disse. Kontingentdelen foreslås nedjustert noe som følge av valutakursendringer. Følgeforskningsmidlene foreslås økt med 17 prosent.

3.6 Bevilgninger til andre institusjoner med forskning

Bare en mindre del av bevilgningene til denne kategorien går til FoU. Den største enkeltposten er Det norske meteorologiske institutt.

Også midlene til forskning, forsøk og utvikling i skoleverket er inkludert her. Fra 1992 er bevilgningene til forskning, som dekker for grunnskolen og den videregående skole, samlet på kap. 228. Formålet med utdanningsforskningen er å bidra til å heve kvaliteten i utdanningssystemet. I 1992 har departementet følgende hovedprioriteringer:

- Oppfølging av Blegenuvalgets utredning
- Bearbeiding av utdanningsøkonomiske problemstillinger
- Lovgivning som strategisk virkemiddel for å realisere nasjonale skolepolitiske mål

Dessuten skal Programmet for utdanningsforskning nyttes til å videreføre eksisterende prosjekter og igangsette en rekke nye.

Kap. 255 Annen voksenopplæring inneholder bl.a. bevilgninger til Norsk voksenpedagogisk institutt (NVI) og Norsk Fjernundervisning.

Tabell 3.11 Bevilgninger til andre institusjoner med forskning under Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets budsjett for 1991 og 1992. Mill. kr.

Kap.	SIII 1991	Forslag 1992	%-endring
228		68,6	-
245	90,2	-	-100,0
255	23,9	30,2	26,2
283	179,5	198,9	10,8
Sum	293,5	297,6	1,4

¹⁾ Forskningsmidlene som tidligere ble ført på kap. 245 videreføres på kap. 228 fra 1992, og ligger på omtrent samme nivå som i 1991. Midlene gjelder også forskning knyttet til den videregående skolen.

²⁾ Omfatter bl.a. bevilgninger til Norsk voksenpedagogisk institutt.

4 Forskningsrådene

4.1 Generelt

Forskningsrådene får sine grunntilskudd dels som generelle bevilgninger fra de respektive forvaltningsdepartementer, dels fra forskningens andel av tippeoverskuddet som for tiden utgjør 32,5 prosent. Tippemidlene fordeles mellom de tre eldste forskningsrådene NAVF, NLVF og NTNf.

Ser vi tilskuddene fra forvaltningsdepartementene og tippemidlene under ett, disponerer de fem forskningsrådene etter budsjettforslaget 1 789,4 mill. kr i 1992, en nominell økning på 10,8 prosent fra 1991 (se Tabell 4.1).

I tillegg til midlene fra forvaltningsdepartementene og tippeoverskuddet forvalter rådene midler fra andre departementer. Disse utgjør etter budsjettforslaget for 1992 414,0 mill. kr, en nominell økning fra 1991 på 22,9 prosent. Ved siden av forvaltningsdepartementene er det Olje- og energidepartementet og Miljøverndepartementet som bevilger mest midler direkte til forskningsrådene (se Tabell V 4 i tabellvedlegget).

Etter våre beregninger vil forskningsrådene totalt disponere 2 203,4 mill. kr over statsbudsjettet i henhold til budsjettforslaget for 1992. Det gir en nominell vekst på 10,6 prosent fra 1991. Med en forventet pris- og lønnsvekst fra 1991 til 1992 på 3,5-4 prosent gir dette en betydelig realøkning i forskningsrådsbevilgningene.

Som hovedprinsipp skal forskningsrådene arbeide selvstendig og ha sentrale strategiske og evaluerende roller innen sine respektive arbeidsområder. Det må følgelig skje en avveining mellom rådernes handlefrihet på den ene side og pålagte bindinger på den andre. I de senere årene har forskningsrådenes midler i noe større grad blitt øremerket til bestemte formål. Også i 1992-budsjettet blir betydelige midler øremerket. Utover direkte øremerkinger kommer de indirekte føringer på virksomheten gjennom forvaltningsdepartementenes uttalelser om hva de forventer de respektive råd skal prioritere det kommende år.

Et annet viktig styringsprinsipp overfor forskningsrådene har vært de nasjonale satsingsområdene. Disse er nå under evaluering (med unntak av miljøteknologi). Mye tyder på at det kan skje endring i konsentrasjonen om satsingsområder og bruken av store programmer. Evalueringene vil trolig gi et viktig grunnlag for å vurdere satsingsområdene som et egnet forskningspolitisk virkemiddel.

KUF regner i proposisjonen med at NAVF legger vekt på følgende prioriterte felt: forskerrekuttering (med 75 nye forskerrekutteringsårsverk), disiplinrettet grunnforskning av høy kvalitet og internasjonalt forskningssamarbeid. Det anbefales at midler som blir ledige når program- og prosjektperioder går ut, vurderes nøye, og at de fortrinnsvis benyttes til å styrke de ovennevnte prioriterte feltene.

For NTNf er vektleggingen av de nasjonale satsingsområder som styringsmiddel i forskningspolitikken nedtonet i budsjettet for 1992, sammenlignet med tidligere. Flere av dem betraktes som så brede at de i liten grad representerer noen reell prioritering av FoU-aktiviteten. Virksomheten i NTNf inndeles i stedet i *aktivitetsområder*, som bare delvis sammenfaller med satsingsområdene. Enkelte satsingsområder inngår i flere av aktivitetsområdene.

For NLVF påpekes det at midlene til fri forskning er nær et kritisk minimum. Bevilgningene til fri forskning og vitenskapelig utstyr foreslås økt for å styrke faglig fornying utenom innsatsområdene.

Hele forskningsrådsstrukturen har blitt vurdert av et eget utvalg, Grøholt-utvalget, som nylig har lagt fram sin innstilling. Oppfølging av innstillingen vil bli prioritert av Regjeringen ifølge KUF.

Tabell 4.1 Bevilgninger over statsbudsjett i 1991 og 1992 til forskningsrådene etter finansiering over forvaltningsdepartement og øvrige departementer. Mill. kr.¹⁾

Finansierings- kilde	NAVF		NFFR		NLVF		NORAS		NTNF		SUM	
	1991	1992	1991	1992	1991	1992	1991	1992	1991	1992	1991	1992
Forvaltningsdep. ²⁾ (inkl.tippemidl.)	482,2	529,4	165,9	172,0	155,8	168,8	76,7	81,0	774,9	838,2	1655,5	1789,4
Andre departementer	80,5	89,3	10,6	11,0	20,2	22,5	71,6	86,8	154,0	204,4	336,9	414,0
Sum	562,7	618,7	176,5	183,0	176,0	191,3	148,3	167,8	928,9	1042,6	1992,4	2203,4
%-endring	10,0		3,7		8,7		13,1		12,2		10,6	

¹⁾ Jf. merknader under det enkelte forskningsråd. Jf. også tabell V.4 i tabellvedlegget.

²⁾ Omfatter alle midler fra forvaltningsdepartementet, ikke bare basistilskudd.

4.2 Norges allmennvitenskapelige forskningsråd (NAVF)

NAVFs samlede statlige midler i budsjettforslaget beløper seg til nesten 620 mill. kr i 1992 (Tabell 4.2). Dette gir en nominell vekst på 10,0 prosent sammenlignet med bevilgningen for 1991.

Basisbevilgningen til NAVF over KUFs budsjett inklusive tippemidler utgjør 481,6 mill. kr for 1992, en økning på 9,4 prosent fra 1991. Økningen over kap. 285.50 er 15,6 prosent, mens tilskuddet fra tippemidlene får en nedgang på 11,3 prosent.

I tillegg foreslår KUF å bevilge 47,9 mill. kr til en rekke spesifiserte forskningsprogrammer over NAVFs budsjett. Medregnet disse blir det totale tilskuddet fra Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet (inklusive tippemidler) 529,4 mill. kr i 1992. Dette gir en nominell vekst på 9,8 prosent.

Departementet gir ingen klare direktiver mht. fordelingen av basistilskuddet, men i proposisjonen gis det uttrykk for visse forventninger.

KUF regner i proposisjonen med at NAVF legger vekt på følgende prioriterte felt: forskerrekuttering (med 75 nye forskerrekutteringsårsverk), disiplinrettet grunnforskning av høy kvalitet og internasjonalt forskningssamarbeid.

NAVF skal prioritere innsats i Nord-Norge så langt det er mulig.

NAVF har hovedansvaret for to av hovedinnsatsområdene: "Kultur- og tradisjonsformidlende forskning" (KULT) og "Helse-, miljø- og levekårsforskning" (HEMIL). NAVF evaluerer nå disse to hovedinnsatsområdene. Dette arbeidet er en del av den totale gjennomgangen av innsatsområdene som forskningspolitisk virkemiddel.

På KUFs budsjettforslag øremerkes midler på en rekke områder. Her kan nevnes:

- 15,0 mill. kr til forskningsprosjekter i forbindelse med oppfølging av forslagene fra Verdenskommisjonen for miljø og utvikling og til Nasjonalkomiteen for utviklingsforskning. Deler av midlene kan nyttes til rekruttering innenfor utviklingsforskning.
- 7,0 mill. kr til kulturavtaleprogrammet.
- Prosjektet Alternativ Framtid ble i 1990 omorganisert og lagt inn under NAVF. Det er avsatt 5,0 mill.kr til prosjektet.
- 4,7 mill. kr til drift av Institutt for menneskerettigheter.
- 2,8 mill. kr til forskningsprogrammet "Teknologi og menneskelige verdier".
- 1,8 mill. kr til et program for idrettsrelatert FoU. Programmet er 10-årig og ble startet opp i 1988.
- 1,5 mill. kr til program for utdanningsforskning. Programmet får også midler fra andre kapitler på KUFs budsjett.
- 1,2 mill. kr til forskningsattachestillingen i USA.
- 0,6 mill. kr til forskningsråd i Brüssel.
- 3,0 mill. kr til planleggingskostnader vedrørende Svalbardradaren.
- 1,0 mill. kr til forskning om funksjonshemming (HEMIL).
- 0,5 mill. kr til ungdomsforskning.
- 75 nye rekrutteringsårsverk.

Tabell 4.2 Statlige midler til NAVF i 1991 og 1992. Mill. kr.

Finansieringskilde/program	Kap.	1991	1992	%-endr.
Tippemidler:		101,3	89,8	-11,3
Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet:	Samlet:	380,9	439,6	15,4
. Tilskudd til NAVF	(Kap. 0285.50)	338,8	391,7	15,6
. ESRF, følgeforskning	(Kap. 0288.21)	1,5	1,6	6,7
. CERN, følgeforskning	(Kap. 0288.21)	9,9	10,3	4,0
. EMBL, følgeforskning	(Kap. 0288.21)	6,7	6,9	3,0
. ESA, følgeforskning	(Kap. 0288.21)	13,5	14,0	3,7
. Utdanningsforskning	(Kap. 0228.21)	7,0	7,0 ²⁾	-
. Utdanningsforskning	(Kap. 0281.11)	2,1	2,1	-
. EFs forskningsprogram - følgeforskning	(Kap. 0288.21)	1,4	6,0	328,6
Kommunaldepartementet:	Samlet:	3,4	3,2	-5,9
. Forskningsprogram om internasjonal migrasjon og etniske relasjoner	(Kap. 0500.21)	1,0	1,0	-
. Sosioøk. konsekvenser av nedgang i folketallet	(Kap. 0500.21)	0,2	-	-
. Arbeid og helse (HEMIL)	(Kap. 0500.21)	1,5	1,5	-
. Arbeid og helse	(Kap. 0536.71.3)	0,5	0,5	-
. Dypvannsmedisin	(Kap. 0500.21)	0,2	0,2	-
Miljøverndepartementet:¹⁾	Samlet:	35,0	40,1 ¹⁾	14,6
. Helse og miljø	(Kap. 1410.51)	4,5	4,0	-
. Kulturminnevern	(Kap. 1410.51)	4,0	4,6	15,0
. Lufttransport forur.	(Kap. 1410.51)	3,3	3,3	-
. Klima- og ozonforskning	(Kap. 1410.51)	6,9	8,0	15,9
. Nord-norsk kystøkologi	(Kap. 1410.51)	4,9	5,2	6,1
. Fiskeforsterkningsforskning	(Kap. 1410.51)	1,0	1,0	-
. Drift av NMF m.v.	(Kap. 1410.51)	5,5	6,8	-
. Kvinnestipend	(Kap. 1410.70)	2,9	3,2	16,0
. Terrestrisk økologisk Svalbardforskning	(Kap. 1410.51)	2,0	4,0	-
Kulturdepartementet:	Samlet:	1,9	2,0	8,1
. Ungdomsforskning		1,9	2,0	8,1
Utenriksdepartementet:	Samlet:	7,0	5,9	-15,7
. Befolkning, helse og utv.	(Kap. 0166.70)	3,0	3,5	16,7
. Norsk utenrikspolitisk historie og Handelsflåten i krig (KULT)	(Kap. 0100.21)	4,0	2,4	-40,0
Barne- og familiedep.:	Samlet:	3,2	3,4	6,2
. Forskn. om kv.mishandling	(Kap. 0846.70)	0,7	0,7	-
. Sosioøk.konsekvenser av nedgang i folketallet	(Kap. 0846.70)	0,5	0,7	40,0
. Ungdomsforskning	(Kap. 0857.71)	2,0	2,0 ²⁾	-
Arbeids- og administrasjonsdepartementet:	Samlet:	0,2	0,2	-
. Ungdomsforskning	(Kap. 1500.21)	0,2	0,2	-

(forts. neste side)

Tabell 4.2 NAVF forts.

Finansieringskilde/program	Kap.	1991	1992	%-endr.
<u>Justisdepartementet:</u>	<u>Samlet:</u>	0,5	0,5	-
. Forskning om kvinnemishandling	(Kap. 0400.21)	0,5	0,5	-
<u>Olje- og energidep.:</u>	<u>Samlet:</u>	9,3	12,0	29,0
. Forskn.progr. om energirelatert naturv. grunnforskning (ENG)	(Kap. 1822.70.2)	2,8	4,0	42,9
. Forskn. vedr. petroleumsvirks. (PNG/PROPETRO)	(Kap. 1840.70)	6,5	8,0	23,1
<u>Sosialdepartementet:</u>	<u>Samlet:</u>	20,0	22,0	13,2
. Mental helse	(Kap. 0603.21)	3,0	4,0	33,0
. Mental helse	(Kap. 0724.70)	2,0	2,0	-
. Helsetjenesteforskning (HEMIL)	(Kap. 0603.21)	3,8	3,8	-
. Forskning om kvinnemishandling	(Kap. 0603.21)	0,4	0,4	-
. Forskn.progr. for forebyggende helsetiltak	(Kap. 0778.62)	3,0	3,0	-
. Helse og miljøforskning	(Kap. 0778.62)	1,0	2,0	50,0
. Spedbarnsdødelighet	(Kap. 0603.21)	3,0	3,0	-
. AIDS-forskning	(Kap. 0778.70)	3,0	3,0	-
. Medisinsk teknologi-vurdering	(Kap. 0603.21)	0,8	0,8	-
Sum NAVF		562,7	618,7 ³⁾	10,0

Merknad: Tabellen er utarbeidet i samråd med NAVF. Der vi har mer nøyaktige beløp enn de som framgår av tabellen, er disse brukt for å beregne prosentvise endringer.

- 1) Bevilgninger til miljøvernforskning er ennå ikke fullstendig fordelt mellom forskningssrådene eller på programnivå. Råd om fordeling av programmidler overfor Miljøverndepartementet gis av Nasjonalkomiteen for miljøvernforskning (NMF) som vi her har rådført oss med. Vi viser ellers til omtalen av Miljøverndepartementets budsjettforslag for en indikasjon på endringer i satsingen på de ulike programmene.
- 2) Beløpene er usikere fordi de ligger i "sekkeposter". De oppføres foreløpig med samme beløp for 1992 som for 1991.
- 3) Totalsummen må tas med mindre forbehold. Se også note 1 og 2.

4.3 Norges Fiskeriforskningsråd (NFFR)

De samlede statlige bevilgninger til NFFR for 1992 vil etter budsjettforslaget beløpe seg til 183,0 mill. kr. Dette innebærer en nominell vekst på 3,7 prosent fra i fjor.

Hoveddelen av NFFRs totalbudsjett (over 80 %) kommer fra Fiskeridepartementet. Dessuten bidrar Miljøverndepartementet, Olje- og energidepartementet, Oljeindustriens landsforening og Fiskeoppdretternes Salgslag.

Med utgangspunkt i de områdene som ble prioritert i Langtidsplan for fiskeriforskningen 1990-1994, er NFFRs forskningsinnsats organisert i tidsavgrensede programmer med egne programstyrer. De fleste av disse programmene ble satt i gang i 1990. I 1992 føres de videre uten store endringer. For å tjene fiskeri- og havbruksnæringens kunnskapsbehov, legger langtidsplanen opp til en sterkere styring mot konkrete mål enn tidligere. Hovedmålene er å videreutvikle det vitenskapelige grunnlag for en forsvarlig forvaltning av naturgrunnlaget for fiske og havbruk, å videreutvikle teknologi, produksjonsprosesser og produkter som kan gi lønnsomme og gode arbeidsplasser og økt livsstandard, og å gi myndighetene og næringen kunnskapsgrunnlaget for å utvikle en lønnsom og markedsrettet næring som sikrer arbeidsplasser i distriktene. Fiskeridepartementet ser det nå som viktig å oppprioritere den næringsrettede fiskeri- og havbruksforskningen.

I samarbeid med NTNf og NLVF planlegger NFFR en samordnet forskning-innsats for næringsmiddelindustrien. Planarbeidet skal dekke hele kjeden fra primærprodusent til forbruker, med vekt på produktutvikling, prosessteknologi, kvalitetssikring og kvalitetsstyring. Det planlagte samarbeidet har en tidshorisont på 6 år, og vil ha en total økonomisk ramme på 20-30 mill. kroner i 1992. Det skal etableres et nært samarbeid med de viktigste aktørene innen industri og forskning.

Tabell 4.3 Statlige midler til NFFR i 1991 og 1992. Mill. kr.

Finansieringskilde/program	Kap.	1991	1992	%-endr.
Fiskeridepartementet:	Samlet:	165,9	172,0	3,7
. Tilskudd til NFFR	(Kap. 1022.50)	165,9	172,0	3,7
Miljøverndepartementet:	Samlet:	9,6	10,0	4,2
. Årsaker til og konsekvenser av algeoppblomstring	(Kap. 1410.50)	4,5	4,0	-12,5
. Miljøvirkninger av havbruk	(Kap. 1410.50)	3,1	3,5	12,9
. Flerbestandsforvaltning	(Kap. 1410.50)	2,0	2,5	25,0
Olje- og energidepartementet:	Samlet:	1,0	1,0	-
. Effektiv energiteknologi	(Kap. 1822.70)	1,0	1,0	-
Sum NFFR		176,5	183,0	3,7

Merknad: Tabellen er utarbeidet i samråd med NFFR.

4.4 Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd (NLVF)

NLVFs samlede statlige midler beløper seg til 191,3 mill. kr i 1992 (Tabell 4.4). Dette gir en nominell økning på nærmere 9 prosent sammenlignet med bevilgningen for 1991.

Basisbevilgningen fra Landbruksdepartementet inklusive tippemidlene utgjør 150,1 mill. kr, en økning på 7,4 prosent. Øvrige midler øker 13,5 prosent.

Departementet legger vekt på å øke innsatsen innenfor næringsmiddelforskning og internasjonalt samarbeid i 1992. Samtidig påpekes det at midlene til fri forskning er nær et kritisk minimum. Bevilgningene til fri forskning og vitenskapelig utstyr foreslås økt for å styrke faglig fornying utenom innsatsområdene.

NLVF er initiativtaker til et nasjonalt FoU-program for næringsmiddelsektoren, og halvparten av de offentlige bevilgningene (7,5 mill. kr) til dette programmet skal kanaliseres via NLVF i 1992. Det foretas visse endringer i i programbevilgningene fra Miljøverndepartementet. Forskningsprogrammet for miljøhensyn i jordbrukets kulturlandskap får økt bevilgning i 1992, mens forskning om sur nedbør trappes noe ned (se Tabell 4.4).

NLVF tar sikte på ytterligere fristilling innen instituttsektoren i 1992. Departementet er positiv til at NLVF frigjør seg fra langsiktige bindinger, og at brukerinteressene selv får ansvar for drift og prioritering av servicetjenester. Det tas sikte på at Veterinærmedisinsk senter for oppdragsforskning (Vesco) skal gjøres om til et heleid statlig aksjeselskap og at Akvaforsk omgjøres til to brukereide aksjeselskap, det ene (Akvaforsk A/S) med NVH, Veterinærinstituttet, fiskeriinteressenter og berørte kommuner og fylker som eiere, det andre (Akva-avl A/S) med Akvaforsk A/S og interessenter innen oppdrettsnæringen som eiere.

Den 1. juli 1991 ble det opprettet en forskningspark i Ås med NLH, NLVF og Akershus fylkeskommune som stiftere. Samtidig ble SEFO lagt ned som egen institusjon.

Nasjonal komite for miljøvernforskning har utarbeidet kriterier for tildeling av basismidler til miljøinstituttene. Kriteriene gjøres gjeldende fra 1992. Senter for jordfaglig miljøforskning (Jordforsk) vil som følge av dette få økt sine grunnbevilgninger både fra Landbruksdepartementet og Miljøverndepartementet fra 4 mill. i 1991 til 6. mill. i 1992. (Samlet grunnbevilgning i 1992 blir altså 12 mill.) Samtidig vil oppdragsmidlene fra Landbruksdepartementet reduseres med 1,8 mill. kr.

Tabell 4.4 Statlige midler til NLVF i 1991 og 1992. Mill. kr.

Finansieringskilde/program	Kap.	1991	1992	%-endr.
Tippemidler:		51,0	45,4	-11,0
Landbruksdepartementet:	Samlet:	104,8	123,4	17,7
. Tilskudd til NLVF	(Kap. 1138.50)	88,7	104,7	18,0
. Tilskudd oppdrag innen miljøforskning	(Kap. 1138.70)	15,1	17,7	17,2
. Forskn.progr. for miljøhensyn i jordbrukets kulturlandskap	(Kap. 1150.74.32)	1,0	1,0	-
Olje- og energidep.:	Samlet:	13,9	14,7	5,8
. Effektiv energiteknologi	(Kap. 1822.70.1)	2,6	2,7	3,9
. Nye fornybare energikilder - bioenergi	(Kap. 1822.70.2)	7,5	8,0 ¹⁾	6,7
. Introd. av nye fornybare energikilder NLVFs andel	(Kap. 1890.21.2)	3,8	4,0	5,3
Miljøverndepartementet:	Samlet:	6,3	7,8	23,8
. Forskning om sur nedbør	(Kap. 1410.51)	3,3	2,8	-15,2
. Forskningsprogram om skogøkologi og flersidig skogbruk	(Kap. 1410.51)	2,0	2,5	25,0
. Forskn.progr. for naturforvaltn.i kulturlandsk.	(Kap. 1410.51)	1,0	2,5	150,0
Sum NLVF		176,0	191,3	8,7

Merknad: Tabellen er utarbeidet i samråd med NLVF, Nasjonal komite for miljøvernforskning, OED og NVE.

¹⁾ Programmet blir evaluert i 1991 og NLVF skal utarbeide et nytt program på grunnlag av evalueringen. Det er derfor en del usikkerhet forbundet med bevilgningen

4.5 Norges råd for anvendt samfunnsforskning (NORAS)

Det totale statlige tilskuddet til NORAS på 1992-budsjettet er foreslått til 167,8 mill. kr, en nominell vekst på 13,1 prosent fra 1991, se Tabell 4.5. Basistilskuddet fra Kirke-, undervisnings-, og forskningsdepartementet (KUF) vil utgjøre 76,3 mill. kr i 1992 mot 72,0 mill. kr i 1991. Dette gir en nominell vekst på 5,9 prosent. Øvrige departementsbevilgninger (ekskl. basistilskuddet fra KUF) får en nominell vekst på 19,9 prosent.

NORAS' aktiviteter vil i 1992 særlig være konsentrert om forskning om Ledelse, organisasjon og styring (LOS), velferdsstatsforskning, og forskning om samfunn, miljø og energi (SAMMEN). LOS vil i 1992 få 17,1 mill. kr av NORAS' grunnbevilgning fra KUF, og 32,4 mill. kr i departementsbevilgninger ellers, til sammen 49,5 mill. kr i statlige overføringer. Dette utgjør 29,5 prosent av de samlede overføringene til NORAS over statsbudsjettet. Tre av NORAS' programmer ble avsluttet i 1991: Trygdeforskning, Likestillingsforskning og Kvinner og utvikling. Samtidig er tre nye programmer startet opp: Økonomisk kriminalitet, Migrasjons- og innvandringsforskning og Petroleumsforskning. NORAS' brukere er først og fremst departementer, fylkeskommuner, institutter og organisasjoner. Bortsett fra KUF vil følgende departementer være de viktigste statlige finansieringskilder for NORAS i 1992: Finansdepartementet (17,0 % av de totale bevilgninger ekskl. grunnbevilgningene), Næringsdepartementet (12,9 %), Sosialdepartementet (11,9 %) og Olje- og Energidepartementet (10,4 %).

NORAS har et strategisk ansvar for de samfunnsvitenskapelige instituttene. Rådet gir dessuten grunnbevilgninger til de regionale forskningsstiftelsene. Departementet finner det ikke nødvendig å fastsette hvor store midler NORAS skal bruke innenfor de ulike forskningsprogrammer men ønsker likevel å understreke NORAS' prioritering av Handlingsplan for svakstilte grupper.

I budsjettet for 1992 uttrykker KUF et klart ønske om at NORAS styrker satsingen på forskning om Norges tilpasning til Europa og EF. Det forutsettes videre satsing på LOS, med en prioritering innenfor rammene av forskning knyttet til næringsutvikling i Nord-Norge. NORAS har i samråd med NTNf ansvar for tildeling av grunnbevilgninger til de regionale stiftelsene, 11 mill. kr er øremerket dette formål i 1992. Støtten til et forskningsrettet dokumentasjonssenter i sammenheng med OL forutsettes videreført. Departementet vil i 1992 arbeide videre med NORAS' tilrådning om den anvendte samfunnsfaglige instituttsektor.

Samtlige bevilgninger fra andre departementer enn KUF skal være øremerket bestemte formål. Av de foreslåtte bevilgningene til NORAS i 1992 er ca. 54,5 prosent øremerket.

Tabell 4.5 Statlige midler til NORAS i 1991 og 1992. Mill. kr.

Finansieringskilde/program	Kap.	1991	1992	%-endr. ¹⁾
<u>Grunnbevilgning fra Kirke-, utdannings- og forskningsdep.:</u>	<u>Samlet:</u>	72,0	76,3	5,9
. Tilskott til NORAS	(Kap. 0285.51)	43,8	48,2	10,0
. Ledelse, organisasjon og styring (LOS)	(Kap. 0285.51)	17,7	17,1	-3,1
. Gr.bev. til regionale stift	(Kap. 0285.51)	10,5	11,0	4,8
<u>Øremerkede midler til NORAS fra departementene:</u>				
<u>Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet:</u>	<u>Samlet:</u>	4,7	4,7	-
. LOS	(Kap. 0228.21)	4,7	4,7	-
<u>Justisdepartementet:</u>	<u>Samlet:</u>	2,6	3,3	26,9
. LOS	(Kap. 0400.21)	1,6	1,9	18,8
. Økonomisk kriminalitet	(Kap. 0400.21)	1,0	1,0	-
. Rusmiddelforskning	(Kap. 0400.21)	-	0,4	100,0
<u>Kommunaldepartementet:</u>	<u>Samlet:</u>	7,2	7,6	5,8
. Regional utvikling	(Kap. 0500.21)	0,2	-	-100,0
. Arb.markeds- og regionalforskning	(Kap. 0500.21)	1,0	1,0	-
. Eval. av arb.livsforskning	(Kap. 0500.21)	0,1	-	-100,0
. Innvandring	(Kap. 0500.21)	3,0	3,0	-
. LOS	(Kap. 0500.21)	2,8	1,1	-60,7
. Kommunalforskning	(Kap. 0500.21)	-	2,5	100,0
. Natur og miljøvennlig tettstedsutvikling (NAMIT)	(Kap. 0500.21)	0,1	-	-100,0
<u>Sosialdepartementet:</u>	<u>Samlet:</u>	10,2	10,9	6,9
. Velferdsstatsprogrammet - omsorgsforskning	(Kap. 0603.21)	3,8	6,4	68,4
. Trygdeforskningsprogrammet	(Kap. 0603.21)	1,9	-	-100,0
. Rusmiddelforskning	(Kap. 0622.11)	3,5	3,5	-
. Barneforskningsprogrammet	(Kap. 0603.21)	1,0	1,0	-
<u>Næringsdepartementet:</u>	<u>Samlet:</u>	8,9	11,8	32,6
. Markeds- og distrib.forskn.	(Kap. 0922.72)	2,4	2,5	4,2
. LOS	(Kap. 0922.72)	3,0	4,5	50,0
. Samfunn, miljø og energi (SAMMEN)	(Kap. 0922.72)	1,0	1,5	50,0
. Reiselivsprogrammet	(kap. 0922.72)	2,5	3,3	32,0
<u>Landbruksdepartementet:</u>	<u>Samlet:</u>	0,3	-	-100,0
. LOS		0,3	-	-100,0
<u>Samferdselsdepartementet:</u>	<u>Samlet:</u>	2,2	3,7	68,2
. LOS	(Kap. 1304.51)	0,2	1,2	500,0
. Kollektivtransport	(Kap. 1304.51)	2,0	2,0	-
. Rusmiddelforskning	(Kap. 1304.51)	-	0,5	100,0

(forts. neste side)

Tabell 4.5 NORAS forts.

Finansieringskilde/program:	Kap.	1991	1992	%-endr. ¹⁾
Miljøverndepartementet:	Samlet:	2,4	6,1	156,8
. NAMIT	(Kap. 1410.51)	0,2	-	-100
. Kommunalforskning (LOS)	(Kap. 1410.51)	1,2	4,6	291,5
. Kollektivtransport	(Kap. 1410.51)	1,0	1,0	-
. Regional/arb.liv og regionalforskning	(Kap. 1463.11)	-	0,5	100,0
Arbeids- og administrasjonsdepartementet:	Samlet:	3,9	8,5	-119,5
. Arbeidsliv/arb.liv og regional forskning	(Kap. 1500.21)	-	2,5	100,0
. LOS	(Kap. 1500.21)	3,1	5,2	67,7
. Markeds- og distrib.-forskning	(Kap. 1500.21)	0,8	0,8	-
Barne- og famildep.:	Samlet:	5,7	6,8	19,3
. Barneforskningsprogrammet	(Kap. 0846.70)	3,5	3,5	-
. Markeds- og distrib.-forskning	(Kap. 0800.21)	1,0	1,0	-
. Pengesamf./kredittmarkedet	(Kap. 0800.21)	0,5	0,5	-
. Velferd	(Kap. 0847.70)	0,4	0,8	100,0
. LOS	(Kap. 0800.21)	0,3	1,0	233,3
Finansdepartementet:	Samlet:	15,5	15,6	0,5
. Velferdsstat	(Kap. 1600.21)	1,2	1,4	16,7
. Skatteøkonomi	(Kap. 1600.21)	3,0	2,0	-33,3
. LOS	(Kap. 1600.21)	4,6	5,2	13,0
. Pengesamf./kredittmarkedet	(Kap. 1600.21)	0,8	1,0	25,0
. EFs indre marked - frivillige organisasjoner	(Kap. 1637.70)	4,4	4,5	2,3
. Økonomisk kriminalitet	(Kap. 1600.21)	1,5	1,5	-
Utenriksdepartementet:	Samlet:	3,7	3,0	-18,9
. LOS		-	3,0	100,0
. Forskningsprogram om teknologi-overføring fra i-land til u-land	(Kap. 1241.70)	3,7	-	-100,0
Olje- og energidepartementet:	Samlet:	9,0	9,5	5,6
. Petroleumsforskning	(Kap. 1840.70.3)	4,0	4,5	12,5
. Energi og samfunn (SAMMEN)	(Kap. 1822.70.1)	5,0	5,0	-
Sum NORAS		148,3	167,8	13,1

Merknad: Tabellen er utarbeidet i samråd med NORAS.

¹⁾ Beløpene er avrundet. Prosentberegningen kan derfor være basert på mer nøyaktige tall enn gjengitt i tabellen.

4.6 Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Forskningsråd (NTNF)

NTNF mottar statlige midler fra en rekke departementer. Disse framgår av Tabell 4.6. Hovedbevilgningen kommer fra Næringsdepartementet og er for 1992 foreslått til 763,5 mill. kr, mot 691,3 mill. kr i 1991. Tippemidlene for 1992 anslås til 75,7 mill. kr, en nedgang på ca. 8 mill. kr fra 1991. Ser vi grunnbevilgningen fra Næringsdepartementet og tippemidlene under ett, blir den nominelle veksten for NTNF på 8,3 prosent i forhold til 1991.

De totale bevilgninger til NTNF er foreløpig noe usikre. Tabell 4.6 er utarbeidet i samråd med forskningsrådet. Tabellen viser at det forventes en nominell vekst i de totale offentlige bevilgninger til NTNF for 1992 på ca. 12,2 prosent, til 1 042,6 mill. kr.

Departementet poengterer i sin omtale av NTNF at næringslivet de siste årene har fått en sterkere posisjon som samarbeidspartner for rådet. Det legges økende vekt på at brukerne av forskningsresultatene skal delta i finansieringen av aktiviteten. Om målene uttaler departementet (s. 59-60):

Målsettingen med FoU-virksomhet støttet over Næringsdepartementets budsjett er at resultatene skal komme til anvendelse i næringslivet. Dette vil skje mer effektivt dersom næringslivet selv deltar aktivt i FoU-arbeidet både som utførende organ og på finansieringssiden. Departementet vil imidlertid peke på at forskningsinstituttene fortsatt vil ha en sentral rolle i dette bildet fordi mange norske bedrifter ikke har egen FoU-aktivitet. Næringsdepartementet mener at NTNF i dag har en rimelig god fordeling mellom de ulike aktørene.

Næringsdepartementet har som målsetting at næringslivets egen FoU-innsats skal økes. NTNF vil, gjennom bruken av sine midler, kunne bidra til dette. En viktig oppgave vil også være å kople ulike aktører i næringsliv, institutt og universitet. Gjennom sine brukerstyrte programmer vil NTNF ha et godt virkemiddel i denne sammenheng.

Organisering og finansiering av forskningsinstituttene

Arbeidet med å opprette fem polytekniske forskningskonsern i Oslo, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø, slik NTNF har foreslått, har vist framgang i alle byer unntatt Oslo. Departementet viser til at instituttene har en sentral plass innen teknisk-industriell forskning i Norge, og mener det er nødvendig med en organisatorisk endring dersom sektoren skal beholde sin plass og utvikle seg videre. Næringsdepartementet mener derfor det fortsatt må arbeides mot etablering av en mer rasjonell institutt-struktur, og uttaler (s.60): "NTNF bør bruke sine organisatoriske og økonomiske virkemidler aktivt for å fremme en slik struktur." Videre vises til at basisfinansieringen til de teknisk-industrielle forskningsinstituttene ligger lavt sammenlignet med andre institutter. Etter departementets oppfatning bør denne kunne økes noe. Økningen bør skje i form av strategiske teknologiprogrammer.

Nyskaping i næringslivet

Nyskapingsvirksomheten i NTNf omfatter etableringsstipend, brukerstyrte prosjekter og forprosjekter, SPISSTEK og støtte til EUREKA-prosjekter. Departementet uttaler om virksomheten (s. 61):

Næringsdepartementet ser på nyskapingsvirksomheten som en viktig del av NTNfs aktivitet. Nyskapingsvirksomhet i næringslivet er forbundet med høy risiko. Offentlige støtteordninger som bidrar til å redusere risikoen for enkeltbedrifter, vil føre til økt nyskapingsvirksomhet i næringslivet. Støtte til enkeltprosjekter vil være et viktig supplement til NTNfs programaktivitet og bidra til et mer fleksibelt system.

Internasjonalt FoU-samarbeid

NTNfs internasjonale FoU-samarbeid er konsentrert om Europa, særlig EF og EUREKA. I tillegg kommer COST-samarbeidet og det bilaterale samarbeidet med Tyskland. De nåværende programmene med norsk deltakelse er startet opp under EFs 2. rammeprogram for forskning. Formelt avsluttes dette rammeprogrammet ved utløpet av 1991, men enkeltprosjekter vil løpe et godt stykke ut i 1990-årene. I forbindelse med forhandlingene om en EØS-avtale er det oppnådd enighet om full programdeltakelse i EFs 3. rammeprogram som starter opp fra 1992. NTNf anbefalte, som eneste norske forskningsråd, at Norge burde gå inn for full programdeltakelse. Fram til en eventuell avtale trer i kraft deltar Norge på prosjektbasis i samtlige av delprogrammene. Etter at avtalen trer i kraft vil Norge delta på linje med EF-landene. Departementet uttaler (s. 63):

For norske bedrifter og forskningsmiljøer vil det for 1992 være av stor betydning at det etableres en prosjektportefølje som gjør at man fra norsk side kommer i inngrep med de relevante miljøer i Fellesskapet. Næringsdepartementet ser det derfor som viktig at det settes av tilstrekkelige midler over NTNfs budsjett til en vesentlig opptrapping i Norges prosjektdeltakelse i denne perioden.

For å bidra til å posisjonere norske forskningsmiljøer foreslås den norske representasjon i Brussel styrket med en forskningsråd. NTNf forutsettes å dekke halvparten av utgiftene ved en slik stilling.

Norge deltar i dag i 65 løpende EUREKA-prosjekter, med mer enn 80 bedrifter og 40 forskningsinstitutter involvert. Satsingen utgjør totalt ca. 1 450 mill. kr, hvorav den offentlige andel utgjør ca. 24 prosent. Disse midlene kommer i hovedsak via NTNf. Ut fra behovet for internasjonalisering av norsk næringsliv ser departementet positivt på deltakelsen i EUREKA, og finner det ønskelig at den styrkes.

FoU i Nord-Norge

Departementet viser i sin omtale av NTNFs FoU-satsing i Nord-Norge til at rådet er et nasjonalt virkemiddel som ikke skal legge regionale kriterier til grunn. Likevel ser departementet det som nødvendig at NTNf påtar seg et ansvar for næringsrettet FoU-aktivitet og utvikling av forskningsinstitusjonene i Nord-Norge. For 1992 ønsker departementet at NT-programmet (Nyskaping og teknologispredning i Nord-Norge) videreføres. Programmet betraktes som vellykket og forlenges derfor ett år ut over den opprinnelige planen. Departementet legger også vekt på at NTNf viderefører innsatsen på strategiske forskningsprogrammer i Nord-Norge. Ansvar for driftsstøtten til Narvik-instituttene overføres i den sammenheng fra VINN (kap. 938) til NTNf fra 1992.

Aktivitetsområder

Vektleggingen av de nasjonale satsingsområder som styringsmiddel i forskningspolitikken er nedtonet i budsjettet for 1992, sammenlignet med tidligere. Næringsdepartementet betrakter flere av dem som så brede at de i liten grad representerer noen reell prioritering av FoU-aktiviteten. Virksomheten i NTNf inndeles i stedet i *aktivitetsområder*, som bare delvis sammenfaller med satsingsområdene. Enkelte satsingsområder, som informasjonsteknologi, inngår i flere av aktivitetsområdene. De viktigste av disse er omtalt i proposisjonen og er kort beskrevet nedenfor. Innenfor aktivitetsområdene er det først og fremst brukerstyring som bidrar til å sikre prosjektene relevans og nytteverdi. Overfor forskningsinstituttene benyttes strategiske teknologiprogrammer som et middel til å styrke kompetansen på utvalgte områder. Departementet mener slike programmer "vil bidra til en hensiktsmessig arbeidsdeling mellom instituttene og til kompetanseoppbygging på områder som er av betydning for den næringsmessige utvikling" (s.61).

Fra 1992 iverksettes den nye IT-planen for næringslivet som forutsettes å være 4-årig. NTNfs IT-satsing vil i følge departementet bli betydelig styrket gjennom den nye planen. Hensikten er at planen skal fremme økt verdiskaping, bedre konkurransevne og større omstillingsevne i norsk næringsliv. Planen fokuserer på brukernytten av IT, og omfatter to hovedelementer: spredning (mer bruk av IT) og kvalitet (bedre bruk av IT).

Aktivitetsområdet miljø er nært knyttet til satsingsområdet miljøteknologi. NTNf avslutter i 1991 et tre-årig program for miljøteknologi og vil fra 1992 starte opp et nytt program, EXPOMIL, for å utvikle norske miljøtekniske produkter og tjenester for eksport. Programmet vil i 1992 ha en ramme på ca. 50 mill. kr, hvorav NTNf vil finansiere halvparten og industrien den andre halvparten. For Næringsdepartementets arbeid er det et mål at miljøaspekter innarbeides allerede i forsknings- og utviklingsfasen. Arbeidet tar sikte på å utbedre eksisterende miljøproblemer og sikre seg mot framtidige miljøproblemer ved å utvikle nye produksjonsprosesser. Som et

ledd i dette starter NTNf i 1992 et nytt program, FORFOR, som tar sikte på at det utvikles og tas i bruk miljøvennlige og energieffektive produkter, prosesser og metoder for å redusere utslipp. Programmet samfinansieres med Miljøverndepartementet, og Næringsdepartementet forutsetter at 5 mill. kr av NTNf's grunnbevilgning avsettes til programmet.

Innen aktivitetsområdet materialteknologi finner vi programmet EXPOMAT, som er det største av NTNf's brukerstyrte programmer. Det hadde i 1991 et omfang på ca. 200 mill. kr, hvorav ca. 90 mill. kr kom fra NTNf. Programmet vil fortsette på samme nivå i 1992. Samtidig planlegges et nytt brukerstyrt program innen betongteknologi fra 1992, NORCON. Programmet skal bidra til eksportrettet virksomhet, og er foreslått av NTNf med 250 mill. kr over en fireårsperiode. Av dette bør næringslivet finansiere minimum 160 mill. kr.

På aktivitetsområdet prosesseteknikk samarbeider NTNf, NFFR og NLVF om et felles forskningsprogram for næringsmiddelindustrien. Bakgrunnen er at endrede importvernregler vil føre til økt konkurranse fra utlandet. Det er derfor viktig at bransjen forbereder seg på å møte denne konkurransen. Offentlig medfinansiering er for 1992 anslått til ca. 15 mill. kr.

Forskerutdanning er et område som prioriteres av Regjeringen. Teknologisk utdanning faller under NTNf's ansvarsområde, og rådet finansierte i 1990 294 doktorgradsstipend. Etter en evaluering av stipendordningene går NTNf inn for å styrke kvaliteten på og føre bedre kontroll med framdriften av studiene gjennom en avtale mellom NTNf, lærested og student. Regjeringen ønsker å følge opp rekrutteringsplanen som tilsier at antall doktorgradsstipend økes med 180 pr. år. Av dette utgjør NTNf's andel ca. 20.

Tabell 4.6 Statlige midler til NTNF i 1991 og 1992. Mill.kr.

Finansieringskilde/program Kap.		1991	1992	%-endr. ¹⁾
Tippemidler:		83,6	75,7	-9,4
Næringsdepartementet:	Samlet:	691,3	763,5	10,4
. NTNF. Administrasj. og forskningsformål ^{2) 6)}	(Kap. 0920.50)	691,3	763,5	10,4
Olje- og energidep.:	Samlet:	122,2	165,8	35,7
. Effektiv energitekn.	(Kap. 1822.70.1) ^{3) 4)}	33,5	60,4	80,3
. Nye, fornybare energikilder	(Kap. 1822.70.2)	10,0	10,0	-
. Vassdragsforskning	(Kap. 1822.70.4) ³⁾	-	10,0	..
. Petroleumsrettet tek.forskning	(Kap. 1840.71)	50,2	62,4	24,3
. SPUNG-programmet	(Kap. 1840.75)	23,0	23,0	-
. Drift EFI, Konesj.- og Måravgiftsfondene ⁵⁾		5,5	-	-100,0
Miljøverndepartementet:	Samlet:	18,7	26,5	41,7
. Forskningsprogr. m.v.	(Kap. 1410.51) ^{3) 6)}	16,9	13,0	-23,1
. Miljøforsk. avtale Norge-EF	(Kap. 1410.71) ⁷⁾	1,8	13,5	750,0
Kommunaldepartementet:	Samlet:	9,7	9,6	-11,5
. Spes. forsknings- og utredningsoppdrag	(Kap. 0500.21) ⁸⁾	1,5	..	..
. Arbeidsmiljø/ sikkerh.forsk.	(Kap. 0536.71.1)	8,2	8,6	4,7
Samferdselsdep.:	Samlet:	3,4	2,5	-26,5
. Samferdselsforskning	(Kap. 1304.51)	2,5	2,5	-
. Spes. miljøprosj. m.v	(Kap. 1304.21) ⁸⁾	0,9	..	..
Sum NTNF		928,9	1042,6	12,2

Merknad: Tabellen er utarbeidet i samråd med NTNF.

- 1) Beløpene er avrundet. Prosentberegninger kan derfor være basert på mer nøyaktige tall enn gjengitt i tabellen.
- 2) Inkluderer tilsagnsfullmakt på 90 mill. kr for 1991 og 1992.
- 3) Anslag for 1992.
- 4) Inkl. grunnbevilgning til EFI og Strategiske teknologiprogrammer til EFI, NHL og SINTEF for 1992. Midlene har tidligere gått gjennom NVE. Se også note 5.
- 5) Midlene er fra 1992 ført direkte på programmer over OED, særlig kap. 1822.70.1.
- 6) EXPOMIL overført fra Miljøverndepartementet til Næringsdepartementet for 1992 (25 mill. kr).
- 7) I tillegg er bevilget 5 mill. kr i 1990.
- 8) Beløpet for 1992 er ennå ikke fastsatt.

5 Budsjettet for øvrig

Samtlige departementer har bevilgninger til forskning og utviklingsarbeid (FoU), men i svært ulik grad. I det følgende gis en oversikt over de mest sentrale bevilgninger og aktiviteter som vedrører FoU for de enkelte departementer. De mest forskningstunge departementene er gitt egne omtaler. Disse er:

- Næringsdepartementet
- Miljøverndepartementet
- Landbruksdepartementet
- Fiskeridepartementet

De øvrige departementer gis en samlet omtale til slutt.

5.1 Næringsdepartementet

Næringspolitikken hovedoppgave presiseres av departementet som "å sikre velferdssamfunnets inntektsgrunnlag. Dette innebærer at næringslivet må gis rammebetingelser som fremmer verdiskapning, lønnsomhet og grunnlag for vekst i de ulike næringene. Det bør oppmuntres til økt produktivitet gjennom forskning og utvikling av nye produkter og bruk av ny teknologi" (s. 12). Det presiseres at næringspolitikken berører hele prosessen fra produktidé til marked.

Dagens situasjon er kjennetegnet ved et betydelig importoverskudd når det gjelder industriprodukter. Dette gjelder generelt, men det understrekes at forholdet er spesielt ugunstig for høyteknologiprodukter. Disse produktene har i utgangspunktet lavere prisavhengighet enn andre produkter. Konkurransenevnen kan derfor forbedres gjennom økt satsing på utvikling, nyskaping og produktivitetsfremmende teknologi. Næringslivets egen FoU-innsats er etter departementets oppfatning viktig i denne sammenheng. Det vises imidlertid til at den sist fremlagte FoU-statistikken viser en markert tilbakegang i næringslivets FoU. Departementet presiserer at hovedansvaret for den næringsrettede FoU-virksomheten vil måtte ligge i næringslivet. Den offentlige satsingen er ment å være et supplement til, og ikke en erstatning for, næringslivets eget engasjement.

Tilpasningen til utviklingen i de europeiske markeder utgjør ifølge departementet en hovedutfordring for norsk næringsliv. Det heter (s. 14):

Dette er en realitet vi må forholde oss til uansett hvordan vi formaliserer vårt samarbeid med EF. Utviklingen kan karakteriseres ved økt konkurranse på åpnere markeder, sterkere satsing på forskning, utvikling og utdanning, infrastruktur, samarbeid på tvers av landegrenser, ny dynamikk i markedene og høyere omstillingstakt.

Departementet legger stor vekt på å søke å oppmuntre til ytterligere internasjonal kontakt i norsk næringsliv. Internasjonalt samarbeid betraktes som en forutsetning for å kunne drive FoU-virksomhet på høyt nivå. I samarbeid der også bedrifter deltar består gevinsten ikke bare i teknologisk fremskritt, men også i økt kunnskap om internasjonale markeder. Det vises til at Norge har valgt å konsentrere det internasjonale samarbeidet innen teknisk forskning om Europa. Ved en eventuell EØS-avtale er det enighet om at EFTA-landene får full tilgang til EFs 3. rammeprogram for forskning. Programmet vil ha et opptrappingsår i 1992 der norske bedrifter og institutter vil bygge opp en portefølje av prosjekter.

Om hovedprioriteringene i budsjettet for 1992 uttaler departementet (s. 18):

Næringsdepartementet legger vekt på at FoU-midlene blir brukt så målrettet og effektivt som mulig. To forhold vil være særlig viktige i denne sammenheng - konsentrasjon og brukemedvirkning. Forskningsvirksomheten må konsentreres i større programmer, der brukerne deltar aktivt i alle faser av arbeidet. Medfinansiering fra brukernes side vil være nødvendig for å sikre relevans i arbeidet. I tillegg må næringslivet komme sterkere med som utførende FoU-aktører. Aktiv oppfølging fra brukernes side vil føre til at resultatene blir tatt i bruk så raskt som mulig.

Et vesentlig ledd i arbeidet med virkemiddelapparatet for FoU er sammenslåing og samordning av institusjoner, f.eks. fusjonen mellom Bransjeforskningsfondet og NTNf. Det samme perspektivet ligger til grunn for arbeidet med å opprette fem polytekniske forskningskonserner i våre største byer (se omtale under avsnittet om NTNf).

Ordningen med statlige utviklingskontrakter ble ferdig evaluert i 1991. Denne viser at ordningen gir positive ringvirkninger både i offentlige etater og i næringslivet. Departementet ser ordningen som et sentralt virkemiddel, der samarbeidet mellom bruker og bedrift ivaretar relevansen av prosjektene. Samtidig ønsker Regjeringen å styrke etatenes egne FoU-ressurser, og Næringsdepartementet uttaler (s. 74):

Regjeringen mener at alle større etater bør avsette midler til FoU-virksomhet på eget budsjett, og at en opptrapping bør påbegynnes i forbindelse med 1992-budsjettet. Dette gjelder såvel intern FoU, som ressurser til FoU-kontrakter med norsk næringsliv.....Denne styrkingen av etatenes egne FoU-ressurser vil forsterke effekten av økte bevilgninger til statlige FoU-kontrakter over Næringsdepartementets budsjett.

Departementet tar også opp prioriteringene av hovedinnsatsområder i næringspolitikken. Her heter det (s. 15):

Et generelt inntrykk når det gjelder de næringspolitiske FoU-satsingsområdene så langt, er at flere av dem er så brede at de i for liten grad representerer noen reell prioritering av FoU-aktiviteten. Det er behov for en ytterligere konsentrasjon av virksomheten. Dette vil gjøre satsingen mer målrettet og effektiv. Slike smalere nisjesatsinger bør velges ut i samarbeid mellom brukerne og de forskningsfinansierende organer.

En viktig del av den næringsrettede forskningspolitikken er å spre teknologi og kunnskap til bedrifter i næringslivet. Ny og bedre teknologi kan bare ha betydning om den blir tatt i bruk. Viktige aktører i dette arbeidet er Teknologisk Institutt og Veiledningsinstituttet i Nord-Norge. Disse institusjonene er nå under evaluering. Departementet understreker imidlertid at teknologispredning vil måtte være et integrert element i alle FoU-programmer.

I tråd med tilrådingen fra utvalget som har evaluert den nasjonale handlingsplan for informasjonsteknologi har Regjeringen gitt sin tilslutning til at det utarbeides og iverksettes IT-planer for tre sektorer (næringsliv, utdanning/grunnforskning og forvaltning). Den nye sektorplanen for næringslivet forutsettes gjennomført for perioden 1992-95, og vil i hovedsak administreres av NTNf.

Virksomheten på satsingsområdet miljøteknologi vil fortsette, og det forutsettes at miljøhensyn skal innarbeides i alle FoU-programmer og prosjekter som iverksettes. Fra 1992 startes et nytt program i regi av NTNf for utvikling av norske miljøteknologiske produkter og tjenester for eksport.

Departementet ser FoU som et viktig virkemiddel for å utvikle næringslivet i Nord-Norge. Man ser det som nødvendig å legge andre kriterier til grunn for støtten til denne landsdelen enn i landet forøvrig. Departementet er nå i ferd med å få gjennomført en evaluering av FoU-planen for Nord-Norge.

Forslaget om opprettelse av et nasjonalt selskap med ansvar for innovasjonsbistand innen helsesektoren har fått liten støtte i en høringsrunde. Departementet konkluderer med at tilbudet burde baseres på de eksisterende institusjonene innen FoU-sektoren og helsevesenet.

Hoveddelen av FoU-bevilgningene fra Næringsdepartementet kanaliseres via NTNf. Inklusive tippemidlene foreslås NTNf med 839 mill. kr over Næringsdepartementets budsjett i 1992 (se Tabell 5.1). Sammenlignet med 1991 innebærer dette en nominell økning på 8,3 prosent. Også andre deler av budsjettet får en betydelig vekst. Statlige utviklingskontrakter foreslås med 125 mill. kr som er 11,6 prosent over bevilgningen for 1991, mens romvirksomhet føres opp med 210 mill. kr. Det gir en vekst fra 1991 på 10,4 prosent. Departementet ønsker å konsentrere denne virksomheten om telekommunikasjon, jordobservasjon, industriutvikling og bakkeinfrastruktur. Størst prosentvis vekst finner vi for prosjekter i regi av NORAS, som øker med 32 prosent til 11,8 mill. kr. Midlene går til markeds- og distribusjonsforskning. Programkategorien totalt får en nominell vekst på 7,6 prosent. Tar

vi hensyn til at støtten til programmet for kompetanseheving i små og mellomstore bedrifter (SMB-U-programmet, 15 mill. kr i 1991) bortfaller, finner vi en vekst i de øvrige aktiviteter på 9,0 prosent.

Tabell 5.1 Bevilgning 1991 og bevilgningsforslag 1992 over Næringsdepartementets programkategori for forskning og utvikling. Mill. kr.

Institusjon/ tiltak	Bevilgning 1991	Forslag 1992	%-endring 1991/92
NTNF, ordinær bevilgning	691,3	763,5	10,4
NTNF, tilskudd fra tippemidler	83,6	75,7	-9,4
NTNF, samlet (fra ND)	774,9	839,2	8,3
Statlige utvik- lingskontrakter	112,0	125,0	11,6
Tilskudd til kompetanseopp- bygging i små og mellomstore bedrifter (SMB)	15,0	-	-100,0
Norsk institutt for markeds- forskning (NIM)	2,1	1,6	-23,8
NORAS-prosjekter	8,9	11,8	32,0
Fransk-Norsk Forskn.stiftelse	5,0	5,0	-
Tilskudd SNF ¹⁾	7,3	7,6	3,4
Romvirksomhet	190,3	210,0	10,4
FoU ND, totalt	1 115,5	1 200,1	7,6

¹⁾ SNF - Stiftelsen for Samfunns- og Næringslivsforskning.

5.2 Miljøverndepartementet

Den samlede miljøvernforskningen foreslås ifølge Gul bok økt til 432 mill. kr i 1992, en nominell økning på 17,4 prosent i forhold til 1991. Miljørettet programforskning på departementets budsjett (kap. 1410) utgjør 197,6 mill. kr, 17,2 prosent mer enn i 1991. Departementet framholder at budsjettforslaget for 1992 skal være en oppfølging av fire dokumenter: St.meld. nr. 49 (1987-88) Om miljøvernforskning, St.meld. nr. 28 (1988-89) Om miljøvernforskning, St.meld. nr. 46 (1988-89) Miljø og utvikling, Norges oppfølging av Verdenskommissjonens rapport, samt Nasjonal komite for miljøvernforskningens perspektivanalyse for norsk miljøvernforskning: "Føre var og etter snar".

Fra 1992 fastsettes basisbevilgningene til miljøinstituttene etter nye kriterier og de fem miljøinstituttene får en nominell vekst i sine bevilgninger av ulik størrelse

(NINA 0,3 prosent, NIBR 3,8 prosent, NILU 5,8 prosent, NIVA 10,6 prosent og Jordforsk 50 prosent).

Miljøverndepartementet foreslår styrket innsats i forskningsprogrammene om klima- og ozonspørsmål, miljøvirkninger av havbruk, nordnorsk kystøkologi, skogøkologi og flersidig skogbruk, terrestrisk økologi på Svalbard, flerbestandsforvaltning, miljøhensyn i jordbrukets kulturlandskap, økonomi og økologi, kulturminnevern, kollektivtransport og kommunal planlegging. Programforskningen omkring algeoppblomstring, fiskeforsterkningstiltak i norske vassdrag, helse og miljøforurensninger, miljøkvalitet og helse og bedre bruk av vannressursene, vil få redusert sine bevilgninger da programmene går mot avslutning. De øvrige programmene vil bli videreført på omtrent samme nivå som i 1991.

Departementet planlegger fire nye forskningsprogram for 1992: forskning for bærekraftig næringsvirksomhet (FORFOR), utnyttning av fellesressurser, miljøvirkninger av bioteknologi og utvikling av bedre styringsverktøy i miljøpolitikken. Det er også foreslått midler til et oppfølgingsprogram til miljøteknologiprogrammet som avsluttes i 1991.

Det settes av 3,5 mill. kr for å innfri Norges forpliktelser i EFs særprogram for miljøvernforskning (STEP), samt 10 mill. til norsk deltagelse i EFs tredje rammeprogram for forskning og videreføringen av STEP. Departementet påpeker at Norge er det landet som har fått godkjent flest prosjekter i forhold til antall innsendte søknader til STEP.

Norsk Polarinstitutt vil ifølge forslaget få en vekst i sitt budsjett på 49 prosent til 76,5 mill. kr. To ekspedisjoner til Antarktis bidrar særlig til budsjettøkningen. De nye midlene går videre til å styrke det internasjonale forskningssamarbeidet og instituttets virksomhet på Svalbard med rådgivning, forskningsservice, feltutstyrs-tjeneste og miljøovervåking på helårsbasis.

I 1988 ble det startet et stipendprogram for å styrke kvinneperspektivet i miljøvernforskningen. Dette programmet er foreslått trappet opp i fra 2,9 mill. kr i 1991 til 3,2 mill. 1992.

5.3 Landbruksdepartementet

De samlede midlene til landbruksforskning vil etter budsjettforslaget beløpe seg til 657 mill. kr i 1992, en nominell vekst på 16,5 prosent i forhold til 1991.

Landbruksdepartementet vil nedprioritere forskning for økt avkastning i produksjonsgrener som ikke er markedsrettede og konsentrere den næringsrettede landbruksforskningen mer om miljø, økonomi, kvalitet, matvaretrygghet, markeds-konkurranse, nye produksjonsgrener og inntektskombinasjoner. Miljøforskning vil som i de foregående år være et sentralt satsingsområde innen landbrukssektoren. Departementets hovedsatsing på forskningssektoren i 1992 er et nasjonalt

forskningsprogram med fokus på "rein mat". Dette skal øke satsingen innen næringsmiddelforskningen, en sektor som departementet mener har vært for lavt prioritert i mange år.

Det blir opprettet ti nye stipendiatstillinger i landbruksforskning. Norges landbrukshøgskole (NLH) har færre professorater i forhold til andre vitenskapelige stillinger enn det en finner ved universitetene. Landbruksdepartementet foreslår å opprette fem professorater mot inndragning av førsteamanuensisstillinger for å bøte på dette. I tillegg opprettes to nye professor II-stillinger ved NLH, ett i kommunalteknikk og ett i reiseliv/bygdeutvikling.

Tabell 5.2 Bevilgninger til Norges landbrukshøgskole og Veterinærutdanning i 1991, fordelt på hovedposter. Mill. kr.

	1991	1992	%-endring
Kap. 1124 Norges landbrukshøgskole:			
- lønn og godtgjørelser (post 01)	150,2	165,5	10,2
- varer og tjenester (post 11)	75,6	80,9	7,0
- oppdragsmidler (post 21)	69,0	76,3	10,6
Sum NLH ¹⁾	294,7	322,7	9,5
Kap. 1126 og 1127 Veterinærutdanning:			
- lønn og godtgjørelser (post 01)	65,8	71,0	7,9
- varer og tjenester (post 11)	40,0	41,4	3,5
- oppdragsmidler (post 21)	8,3	11,5	38,6
Sum Veterinærutdanning ²⁾	114,1	123,9	8,6
Bygg og ekstraordinært vedlikehold NLH (Kap. 1124 post 31, 32, 46)	7,0	37,8	440,0
Sum NLH og Veterinærutdanning	415,8	484,4	16,5

¹⁾ Kapitalutgifter ikke medregnet.

²⁾ Veterinærmedisinsk senter i Tromsø er fra 1992 skilt ut som eget budsjettkapittel (kap. 1127) med 3,7 mill. kr på post 01 og 3,3 mill. kr på post 11. Kap. 1126 omfatter Norges veterinærhøgskole.

Tabell 5.2 viser bevilgninger til NLH og veterinærmedisinsk utdanning (som omfatter Norges veterinærhøgskole og Veterinærmedisinsk senter i Tromsø) i 1991 og 1992. Bevilgningene til bygg i 1992 (kap. 1124 post 31, 32 og 46) gjelder en ny veksthusblokk ved NLH (13,75 mill. post 31), gjenreisning av brannskadde bygg ved NLH og felles husdyrforsøksanlegg for NLH og Norges veterinærhøgskole (NVH) (20 mill. post 32) og ombygging av NVHs avdeling på Sem til kurscenter (4 mill. post 46, finansiert gjennom boligsalg kap. 4122 post 40).

5.4 Fiskeridepartementet

Utgiftene til forskning og utvikling (programkategori 16.20) utgjør omtrent 26 prosent av Fiskeridepartementets budsjett for 1992. De beløper seg til 400,8 mill. kr, en vekst på 10,3 prosent sammenlignet med 1991.

Fiskeridepartementets forskningsinnsats kanaliseres gjennom Norges Fiskeriforskningsråd (NFFR) (nærmere omtalt under kap. 4), Havforskningsinstituttet, Fiskeridirektoratets Ernæringsinstitutt og Fiskeriforskning i Tromsø, samt programmet for utvikling og stimulering av havbruk (PUSH).

Fiskeridepartementets prioritering av forskning tar utgangspunkt i målet om en bærekraftig og lønnsom fiskeri- og havbruksnæring. Departementet vil fortsatt oppprioritere den næringsrettede forskningen. Både fiskeri- og havbruksnæringen står overfor store utfordringer knyttet til miljø- og ressurs-problemer. Derfor skal forskning omkring kyst- og havmiljø og marine ressurser prioriteres sterkt. Departementets engasjement i forskning rettet mot forvaltningsmessige problemstillinger skal opprettholdes.

Forvaltningsrettet ressursforskning knyttes i økende grad til utvikling av beslutningsstøttesystemer i form av flerbestandsmodeller. Den anvendte forskningen har som sentral oppgave å utvikle kunnskapsgrunnlaget for omstilling i fiskeri- og havbruksnæringen. Den næringsrettede forskningen innenfor departementets virkefelt er i stor grad organisert under hovedinnsatsområdene bioteknologi, havbruk og informasjonsteknologi.

Ved Havforskningsinstituttet er havforurensning et prioritert forskningsfelt. Brenning av avfall i Nordsjøen og mulig dumping av radioaktivitet i Barentshavet er sentrale problemområder. Klimaforskning gis også høy prioritet, blant annet fordi klimaendringer kan få store konsekvenser for bestandsutviklingen.

Som videreføring av den store omorganiseringen av fiskeriforskningen i Bergen, Trondheim og Tromsø som ble gjennomført i fjor, tas det sikte på at avdelingen for marin bioteknologi ved FORUT overføres til det nyopprettede Norsk Institutt for Fiskeri- og Havbruksforskning (Fiskeriforskning) i Tromsø. Fiskeri- og havbruksforskningsmiljøet i Tromsø får sentrale oppgaver i forbindelse med forskning for en bærekraftig og lønnsom næringsutvikling, og departementet vil prioritere en

oppbygging av dette miljøet i 1992. Det foreslås en bevilgning på 17,5 mill. kr for å finansiere en utvidelse av Fiskeriforsknings instituttbygg i 1992.

5.5 Øvrige departementer

Til programkategori 18.20 Forskning og utvikling under *Olje- og energidepartementet* (OED) foreslås bevilget 325,2 mill. kr, en økning på 62,5 mill. kr (24 %) fra 1991. 43,5 mill. kr av økningen skyldes at forskningsmidlene fra Konesjonsavgiftsfondet foreslås kanalisert over statsbudsjettet fra 1992. Veksten for programkategorien blir 7 prosent dersom vi korrigerer for dette. Særlig prioritet gis til FoU rettet mot bedre utnyttelse av eksisterende el-kraftsystem og til økt utnyttelse av nye fornybare energikilder.

Institutt for energiteknikk (IFE) får en bevilgning på 94,5 mill. kr. Dette gir en vekst på 2,7 prosent fra 1991.

Spesielle forsknings- og utredningsoppdrag over *Kommunaldepartementets* budsjett øker med vel 2 prosent til 22,5 mill. kr. Departementet legger vekt på formidling og spredning av de resultater forskningen frembringer. Denne kunnskapen bør tilflyte allmennheten og tas i bruk også utenfor departementet.

Bevilgningen til Statens arbeidsmiljøinstitutt øker med 12,5 mill. til 54,5 mill. kr (30 %). Mye av økningen kan forklares med at bevilgningen til nybygg øker fra 8 til 15 mill. kr. Til Arbeidsforskningsinstituttet er det foreslått 17,8 mill., en økning på 3,5 prosent fra 1991. Det er ikke avsatt midler til Senter for bedre arbeidsliv (SBA), da en av stifterne - Kommunenes Sentralforbund - har trukket seg fra virksomheten av økonomiske årsaker.

Samferdselsdepartementet ønsker i sterkere grad å fokusere på FoU som et viktig samferdselspolitisk virkemiddel. For å synliggjøre innsatsen foreslås opprettet et eget budsjettkapittel for forskning og utvikling m.v. Ifølge budsjettforslaget utvides rammene for dette formål med 16,4 mill. kr eller 29 prosent nominelt. Departementet ønsker videre at etatene i større utstrekning tar i bruk statlige forsknings- og utviklingskontrakter.

Sosialdepartementets oversikt over viktige bevilgninger til FoU viser en økning fra 1991 på 24,4 prosent til 234,9 mill. kr i 1992. Innen utredningsvirksomhet, veiledning og forsøksvirksomhet har området "Utvikling av styrings- og informasjonssystemer" vært særlig prioritert i 1991 og vil også være det i 1992. Av nysatsinger fremhever departementet 10 mill. kr til styrking av anvendt trygdeforskning (over kap. 2600) og 30 mill. kr til forsøksvirksomhet rettet mot å etablere "relevante tiltak for personer med diffuse, smertefulle, funksjonshemmede lidelser i bevegelsesapparatet".

I tillegg til prosjekt- og programstøtte bidrar sosialdepartementet med basismidler til forskningsinstitutter og andre institusjoner med FoU (sykehus m.m.).

Barne- og familiedepartementet vil arbeide videre for å samle forskningsinnsatsen i større forskningsprogrammer, særlig gjennom samarbeide med forskningsrådene. I 1992 ønsker departementet å prioritere programforskning på feltene forbruker-, familie-, og ungdomspolitik.

Arbeids- og administrasjonsdepartementet foreslår å iverksette et forskningsprogram som skal understøtte omstilling og effektivisering i offentlig virksomhet. Programmet vil bli iverksatt i samarbeid med Statskonsult og Statens informasjonstjeneste. Gjennom Statens bygge- og eiendomsdirektorat foreslås det å øremerke 5 mill. kr til FoU-prosjekter innenfor eiendomsutvikling og nybyggervirksomhet.

Forsvarsdepartementets FoU-utgifter kanaliseres hovedsakelig gjennom Forsvarets Forskningsinstitutt, som i budsjettforslaget er ført opp med et tilskudd på 168,6 mill. kr, en økning på 2,0 prosent nominelt fra 1991. Ifølge fagproposisjonen vil forvaltningenes FoU-utgifter i 1991 bli ca. 570 mill. kr, og dette forventes å øke betydelig i 1992 på grunn av endring i beregningsgrunnlaget. Disse anslagene er betydelig høyere enn beløpene til forskning for "Militært forsvar" i Tabell 4 i Gul bok, som utgjør henholdsvis 428 og 432 mill. kr i 1991 og 1992.

Utenriksdepartementets FoU-utgifter er i første rekke knyttet til utviklingshjelpen. Under Kap. 166 Forskning foreslås det en bevilgning på 51 mill. kr, en økning på 4 mill. kr fra 1991. Det tas sikte på å bygge et nytt fiskeriforskningskip som er kostnadsberegnet til 100 mill. kr totalt. For 1992 foreslås det bevilget 45 mill. kr til dette. Gjennom FNs underorganisasjoner blir det bevilget betydelige beløp til forskningsprogrammer. Departementet bevilger også midler til FoU-virksomhet gjennom internasjonale organisasjoner som OECD, Nordisk Ministerråd og NATOs vitenskapsprogram.

Justis- og politidepartementet samarbeider med NORAS om et forskningsprogram om ledelse, organisasjon og styring (LOS) i justissektoren. I samarbeid med Finansdepartementet og NORAS har Justisdepartementet satt i gang et forskningsprogram om økonomisk kriminalitet. Departementet samarbeider dessuten med det kriminalforebyggende råd om forskning omkring kriminalitetsforebyggende tiltak.

Finans- og tolldepartementets bevilgninger til forskning og utvikling går hovedsakelig til Statistisk Sentralbyrå. Byrået har for 1992 øremerket 57 årsverk til forskningsvirksomhet, det samme som i 1991. De viktigste arbeidsområdene for FoU-virksomheten vil være miljøøkonomi, skatteforskning og økonomiske modeller og analyse.

Under kapittel 1600 foreslås det en bevilgning på 17,5 mill. kr til forsknings- og utredningsoppdrag. Dette er en økning på 24 prosent fra 1991. Denne bevilgningen skal dekke FoU-virksomhet på Finansdepartementets ansvarsområde samt årskontingent til Nordisk skattevitenskapelig forskningsråd.

Over Kulturdepartementets budsjett bevilges forskningsmidler under kapitlene for museumsformål og arkivformål. Til presseforskning foreslås det en bevilgning på 4,5 mill. kr for 1991.

Tabellvedlegg

Tabell V.1 Bevilgninger fra Kultur- og vitenskapsdepartementet til universiteter og vitenskapelige høyskoler¹⁾ i perioden 1950-92²⁾. Mill. kr.

År	Bygg m.m. ³⁾	Drift og utstyr	Total
1950/51	3,2	21,0	24,2
1951/52	2,8	23,0	25,8
1952/53	5,3	27,1	32,4
1953/54	5,5	28,3	33,8
1954/55	6,6	30,6	37,2
1955/56	5,5	41,3	46,8
1956/57	6,8	49,3	56,1
1957/58	7,5	52,7	60,2
1958/59	8,9	53,1	62,0
1959/60	20,2	58,5	78,7
1960 (1/2)	12,8	31,1	43,9
1961	33,6	75,2	108,8
1962	38,7	97,7	136,4
1963	46,7	117,9	164,6
1964	42,1	136,6	178,7
1965	65,3	157,4	222,7
1966	118,0	204,3	322,3
1967	130,0	257,9	387,9
1968	100,6	298,6	399,2
1969	73,3	350,4	423,7
1970	77,9	412,1	490,0
1971	109,8	504,3	614,1
1972	106,0	611,3	717,3
1973	87,9	709,0	796,9
1974	114,6	787,7	902,3
1975	157,9	934,0	1 091,9
1976	205,3	1 098,0	1 303,3
1977	230,9	1 193,4	1 204,3
1978	215,1	1 285,8	1 500,9
1979	182,9	1 408,8	1 591,7
1980	159,6	1 443,1	1 602,7
1981	115,6	1 631,5	1 747,1
1982	115,8	1 829,3	1 945,1
1983	160,3	1 994,0	2 154,3
1984	127,0	2 116,4	2 243,4
1985	130,5	2 279,0	2 409,5
1986	165,9	2 472,2	2 638,1
1987	184,1	2 804,2	2 988,3
1988	242,9	3 040,3	3 283,2
1989	281,0	3 200,1	3 481,1
1990	514,6	3 646,9	4 161,5
1991	735,2	3 911,9	4 647,2
1992	616,0	4 438,8	5 054,8

Noter til tabell V.1

- 1) Tabellen følger tidligere inndeling av kategorien Universiteter og vitenskapelige høgskoler A.1. Dette betyr at lederopplæring er holdt utenfor. Fra 1991 inkl. stipendiatstillinger som tidl. er ført under lederopplæring.
- 2) Tallene er hentet fra statsregnskapet inntil 1978, mens tallene fra 1979-90 er hentet fra vedtatt budsjett (S III), for 1991 fra budsjettforslaget. Oppdragsmidler er ikke inkludert.
- 3) Bygg m.m. omfatter utstyr til nybygg, byggarbeider, tomteinnekjøp, ekstraordinært vedlikehold, kjøp av leiligheter m.m. (post 30-49 ekskl. post 45).

Tabell V.2.A Stillingsrammer. Universitetssektoren (A1) 1992.
Endringer fra 1991 i kursiv.

Kap. Lærested	<u>Ordinært personale</u>				<u>Oppdragspersonale</u>				<u>Bistillinger</u>			
	Faste og tidsavgr.		Av dette st.gr.I		Faste		Tidsavgr.		Ordinære		Eksternt finansierte	
260 Univ. i Oslo ¹⁾	3159	130	540	41	54	0	231	25	221	17	59	0
261 Univ. i Bergen ²⁾	1756	89	332	21	36	0	86	0	95	10	27	0
262 Univ. i Trondheim ³⁾	2088	110	422	25	29	0	46	0	10	10	27	0
263 Univ. i Tromsø ⁴⁾	852	73	168	23	38	0	53	5	73	12	5	0
264 Norges Handelshøyskole	226	7	52	0	0	0	4	0	14	3	5	0
265 Arkitekthøgskolen i Oslo	46	3	10	0	0	0	0	0	4	1	0	0
266 Statlige kunstakademier ⁵⁾	42,5	3	9	2	0	0	0	0	4	0	4	0
268 Norges idrettshøgskole ⁶⁾	104	5	15	1	0	0	3	0	8	2	0	0
269 Norges musikkhøgskole	84	1	17	0	0	0	0	0	3	0	0	0
270 Nordisk høgskole for husholdningsvitenskap	19	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
272 Siv.ing.- og siv.øk.- utdanning i regionene ⁷⁾	111	33	42	12	0	0	0	0	24	8	2	0
280 Riksbibliotektjenesten	17	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
281 Bygg og fellesutg. for univ. og høgskoler ⁸⁾	390	32	8	3	0	0	3	0	0	0	0	0
Sum universitetssektoren	8894,5	486	1619	128	157	0	426	30	456	63	129	0
Sum univ. og høgskolesektoren	14685,5	1240	1911	141	161	4	647	46	548	70	129	0

Noter til Tabell V.2.A

- 1) Inkluderer 38 ordinære stillinger, 6 oppdragsstillinger og 1 fast bistilling overført fra Statens spesiallærerhøgskole fra 1992. 7 stillinger hvorav 1 professorat overføres fra Nevrokjemisk laboratorium, Psyk. klinikk, som t.o.m. 1991 hører under Oslo kommune. 10 nye professorater (herunder 3 gaveprofessorater). 30 omgjøringer fra amanuensis til professor.
- 2) 10 nye professorater. 10 omgjøringer fra amanuensis til professor. 1 omgjøring av adm. stilling fra Gr.II til Gr.I.
- 3) 10 nye professorater. 14 omgjøringer fra amanuensis til professor. 1 omgjøring av adm. stilling fra Gr.II til Gr.I.
- 4) 10 nye professorater. 13 omgjøringer fra amanuensis til professor.
- 5) 2 omgjøringer fra amanuensis til professor.
- 6) 1 omgjøring fra amanuensis til professor.
- 7) 12 nye professorater. Fagområder for disse vil bli fastsatt av departementene etter forslag fra institusjonene.
- 8) Av de nye stillingene gjelder 30 rekrutteringsstipend til forskerutdanning. I tillegg er det bevilget midler til 40 stipend uten nye stillingshjemler. 4 professorater disponeres av NAVF i fagområder der det er behov for særlige rekrutteringstiltak. 3 nye professorater knyttes til kompetanseoppbygging i U-landsorientert forskning.

Tabell V.2.B Stillingsrammer. Høgskolesektoren (A2) 1992.
Endringer fra 1991 i kursiv.

Kap. Lærested	<u>Ordinært personale</u>				<u>Oppdragspersonale</u>				<u>Bistillinger</u>			
	Faste og tidsavgr.		Av dette st.gr. I		Faste		Tidsavgr.		Ordinære		Eksternt finansierte	
267 Statlige kunsthåndverkskoler	98,5	2	16	0	0	0	2	0	12	0	0	0
271 Statens høgskoler for scenekunst	30	2	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
275 Distr.høgsk., sosialhøgsk. og andre høgskoler ¹⁾	1339	214	103	10	0	0	0	0	34	4	0	0
276 Pedagogiske høgskoler og musikk-konservatorier ²⁾	1831,5	254,5	64	-3	0	0	0	0	9	1	0	0
277 Helsefaghøgskoler ³⁾	1117,5	185,5	48	3	0	0	0	0	6	1	0	0
278 Ingeniørhøgskoler ⁴⁾	1309,5	92	41	3	0	0	0	0	31	1	0	0
279 Regionale høgskolestyrer	65	4	17	0	4	4	219	16	0	0	0	0
Sum høgskolesektoren	5791	754	292	13	4	4	221	16	92	7	0	0
Sum univ. og høgskolesektoren	14685,5	1240	1911	141	161	4	647	46	548	70	129	0

¹⁾ 10 nye høgskoledosenter.

²⁾ Ekskl. 38 ordinære stillinger, 6 oppdragsstillinger og 1 fast bistilling overført til Universitetet i Oslo fra 1992 (Statens spesiallærerhøgskole). 11,5 stillinger er overført til Helsefaghøgskoler fra 1992. 2 nye høgskoledosenter.

³⁾ 11,5 stillinger er overført til fra Pedagogiske høgskoler fra 1992. 2 nye høgskoledosenter. 1 omgjøring av adm. stilling fra Gr.II til Gr.I.

⁴⁾ 2 nye høgskoledosenter. 1 omgjøring av adm. stillinger fra Gr.II til Gr.I.

Tabell V.3 Forskningsrådenes andel av tippemidlene fordelt på forskningsrådene 1949-92.¹⁾ 1 000 kr.

Forskningsrådenes budsjettår	Tippe- midler fra år	NAVF	NLVF	NTNF	RFU ²⁾	Ekstra- ordi- nære tiltak ³⁾	Totalt
1949-50	1948	963	395	630	12		2 000
1950-51	1949	2 550	1 275	1 475		700	6 000
1951-52	1950	3 705	1 860	2 785	50		8 400
1952-53	1951	4 390	2 130	3 430	50		10 000
1953-54	1952	4 770	2 605	2 985	105	3 535	14 000
1954-55	1953	5 020	2 845	3 450	125	6 563	18 003
1955-56	1954	5 280	3 045	3 975	200	8 700	21 200
1956-57	1955	5 800	3 370	4 930	185	7 715	22 000
1957-58	1956	6 600	3 800	5 400	162	6 838	22 800
1958-59	1957	7 700	4 250	6 000	256	6 194	24 400
1959-60	1958	8 600	4 550	6 450	310	5 290	25 200
1/2 1960	1959	4 800	2 500	3 725	220	2 355	13 600
1961	1959-60	19 910	5 040	8 425	400	3 225	37 000
1962	1960-61	10 910	5 240	8 807	350	2 693	28 000
1963	1961-62	11 551	5 741	9 358	275	1 375	28 300
1964	1962-63	11 900	5 901	9 636	259	952	28 648
1965	1963-64	12 817	6 600	9 965	220	618	30 220
1966	1964-65	16 125	8 250	13 125	30		37 530
1967	1965-66	17 490	9 640	15 050	500		42 680
1968	1966-67	20 840	10 660	16 920	500		48 920
1969	1967-68	21 930	11 220	17 850	850		51 850
1970	1968-69	23 220	11 880	18 900	850		54 850
1971	1969-70	24 940	12 760	20 300	950		58 950
1972	1970-71	28 800	14 700	23 500	950		67 950
1973	1971-72	33 300	17 000	27 100	1 200		78 600
1974	1972-73	33 300	17 000	27 100	1 200		78 600
1975	1973-74	31 800	16 300	25 900	2 000		76 000
1976	1974-75	30 300	15 500	24 600	2 200		72 600
1977	1975-76	36 550	18 700	29 750	2 400		87 400
1978	1976-77	43 860	22 400	35 750	2 000		104 010
1979	1977-78	60 200	30 800	49 000	3 000		143 000
1980	1978-79	75 800	38 700	61 500	4 000		180 000
1981	1979-80	86 000	44 000	70 000	4 000	40 000	244 000
1982	1980-81	116 500	59 600	94 850	4 000		274 950
1983	1981-82	125 500	56 100	125 000	4 000		310 600
1984	1982-83	105 800	54 100	86 100	4 000		250 000
1985	1983-84	121 500	64 960	98 750	5 000		290 210
1986	1984-85	139 210	74 480	113 310	6 000	5 000	338 000
1987 ⁴⁾	1985-86	148 265	75 000	121 775	7 000		352 040
1988	1986-87	104 965	53 900	89 500	8 000		256 365
1989	1987-88	103 253	52 300	88 100	7 500		251 153
1990 ⁵⁾	1988-89	101 458	50 797	82 366	1 500		236 121
1991	1989-90	101 313	51 021	83 622			235 956
1992	1990-91	89 834	45 400	75 700			210 934

Noter til Tabell V.3

- 1) Dette representerer de årlige utbetalinger til forskningsformål - og atskiller seg noe fra det årlige tippeoverskudd p.g.a. fondsopplegg o.l.
- 2) Regjeringens forskningsutvalg. Omfatter også Forskningsrådenes Fellesutvalg, Hovedkomiteen for norsk forskning og Forskningspolitisk råd.
- 3) 1950/51-1965: Felles byggetiltak. 1981: Tilleggsbevilgninger til vitenskapelig utstyr (20 mill. til NAVF og 20 mill. til NTNF). 1986: Superdatamaskin.
- 4) I tillegg til de oppførte beløp ble det bevilget 2 mill. kr av idrettsdelen av tippemidlene for 1987 og 1 % av de tilsvarende midler for 1988 til et eget 10-årsprogram for idrettsrelatert FoU.
- 5) Avviker fra i St.prp. nr 1, da tippeoverskuddet ikke ble stort nok til å dekke det budsjetterte beløp.

Tabell V.4 Anslag for bevilgninger over statsbudsjettet i 1991 og 1992 til forskningsrådene etter departement.¹⁾ Mill.kr.

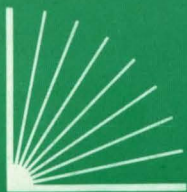
Departement	NAVF		NFFR		NLVF		NORAS		NTNF		SUM	
	1991	1992	1991	1992	1991	1992	1991	1992	1991	1992	1991	1992
Tippemidler	101,3	89,8			51,0	45,4			83,6	75,7	235,9	210,9
Utenriksdep.	7,0	5,9					3,7	3,0			10,7	8,9
Kulturdep.	1,9	2,0									1,9	2,0
Kirke-, utd.-, forskningsdep.	380,9	439,6					76,7	81,0			457,6	520,6
Justisdep.	0,5	0,5					2,6	3,3			3,1	3,8
Kommunaldep.	3,4	3,2					7,2	7,6	9,7	8,6	20,3	19,4
Sosialdep.	20,0	22,0					10,2	10,9			30,2	32,9
Barne- og familiedep.	3,2	3,4					5,7	6,8			8,9	10,2
Næringsdep.							8,9	11,8	691,3	763,5	700,2	775,3
Fiskeridep.			165,9	170,0							165,9	170,0
Landbruksdep.					104,8	123,4	0,3	-			105,1	123,4
Samferdselsdep.							2,2	3,7	3,4	2,5	5,6	6,2
Miljøverndep.	35,0	40,1	9,6	10,0	6,3	7,8	2,4	6,1	18,7	26,5	72,0	90,5
Arbeids- og adm.dep.	0,2	0,2					3,9	8,5			4,1	8,7
Finansdep.							15,5	15,6			15,5	15,6
Olje- og energidep.	9,3	12,0	1,0	1,0	13,9	14,7	9,0	9,5	122,2	165,8	155,4	203,0
Sum	562,7	618,7	176,5	183,0	176,0	191,3	148,3	167,8	928,9	1042,6	1992,4	2203,4
%-endring	10,0		3,7		8,7		13,1		12,2		10,6	

¹⁾ Jf. merknader under de enkelte forskningsråd (kap. 4). Tallene er avrundet.

Statsbudsjettet 1992

I denne rapporten gir vi en oversikt over forslaget til statsbudsjett for 1992 med hensyn til bevilgninger, nye stillinger og prioriteringer som berører universiteter, høyskoler, forskningsråd og institusjoner med forskning. Analysen er foretatt med utgangspunkt i St.prp. nr. 1 (1991-92).

Rapporten belyser endringer i bevilgninger og prioriteringer innen forskning og høyere utdanning i forhold til fjorårets budsjett. Det er lagt vekt på å gjøre tallene sammenlignbare ved å korrigere for overføringer mellom ulike kapitler og poster. Omtale av nye tiltak og nye prinsipper og prioriteringer vies særlig oppmerksomhet.

NAVFs utredningsinstitutt
Norges allmennvitenskapelige forskningsråd
Munthes gate 29, 0260 Oslo 2
Telefon (02) 55 67 00

Institute for Studies in Research and Higher Education
The Norwegian Research Council for Science and the Humanities
Munthes gate 29, 0260 Oslo 2, Norway